

บทที่ 2

เอกสารและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการบริหารงานปกครองนักเรียนของโรงเรียนเบญจมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมเขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1.แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษา

- 1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา
- 1.2 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
- 1.3 ความสำคัญและหลักการบริหารสถานศึกษา
- 1.4 ขอบข่ายภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา

2.การบริหารงานปกครองนักเรียน

- 2.1 การวางแผนและงานปกครองนักเรียน
- 2.2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
- 2.3 การป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน
- 2.4 การส่งเสริมประชาธิปไตย
- 2.5 งานวินัยนักเรียนและงานระดับชั้น
- 2.6 การประเมินผลงานปกครอง

3.ข้อมูลพื้นฐานของ โรงเรียนเบญจมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหารเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับการดำรงชีวิตและช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พร้อมทั้งบ่งชี้ให้เห็นถึงความก้าวหน้าและความเสื่อมของสังคม โดยมีผู้ให้ความหมายของคำว่าการบริหาร (Administration) ไว้ดังนี้

ประเสริฐ เศรษฐพันธ์ (2542 : 3) ให้ความหมายของการบริหารว่าเป็นกระบวนการในการร่วมมือกันดำเนินการของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชณ์ (2542 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีการปฏิบัติงาน

สโตนเนอร์ (Stoner. 1970 : 8 อ้างถึงในประโยชน์ ชัยณรงค์. 2548 : 8) ให้ความหมายว่าการบริหารเป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดการ การแนะนำและควบคุมโดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดในองค์กร มุ่งใช้สิ่งดังกล่าวให้เกิดผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

เทอร์รี่ (Terry. 1979 : 4 อ้างถึงในประโยชน์ ชัยณรงค์. 2548 : 8) อธิบายว่า การบริหารคือกระบวนการวางแผนการจัดการงานและการควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยใช้ทรัพยากรมนุษย์และอื่น ๆ ที่มีอยู่ ดังนั้นคำว่า “การบริหาร” สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคล (ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป)
2. ร่วมมือกันทำกิจกรรม
3. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
4. โดยใช้กระบวนการบริหารและทรัพยากรที่เหมาะสม

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ที่เป็นหัวหน้าในการให้แก่ผู้ร่วมงานร่วมกันดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องให้กลุ่มคนหลายฝ่ายในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะในยุคการปฏิรูปการศึกษา กฎหมายหลายฉบับ ได้เน้นย้ำถึงการเปิดโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้ความหมายคำว่าบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

กิติมา ปริดิติก (2542 : 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา คือ ความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน ตำราเรียนและอาคารสถานที่ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพยายามที่จะจัดดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยให้ผลผลิตคือผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด

ประเสริฐ เศรษฐพันธ์ (2542 : 7) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะ ของคน ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีสุขภาพพลานามัยดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการในการบริหารเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ได้รับความรู้ มีคุณธรรมสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ความสำคัญและหลักการการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งภารกิจจะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงานนักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้การบริหารนั้นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีเพื่อนร่วมงานอีกหลายคน ที่มีส่วนร่วมทำให้งานประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงาน และกรรมการในแต่ละคนจะมีความแตกต่างทางสติปัญญา ความสามารถ ความรู้ ความถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการจะนำเอาเทคนิควิธีและกระบวนการการบริหารที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ฌฐพล เงินใส (2551 : 9)

หลักการบริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการบริหาร ดังนี้

1. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องเข้าถึงเป้าหมายของสถานศึกษาว่าเป็นไปทิศทางใด จึงจะจัดงาน จัดคน จัดเงิน จัดวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม
2. ต้องมีเทคนิควิธีการในการบริหารงาน การบริหารงาน การบริหารงานทุกประเภทย่อมต้องมีเทคนิค วิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการทำงานที่มีระบบ มีความรอบคอบ จึงจะทำให้งานดำเนินไปด้วยดี
3. มีการประเมินผลเมื่อดำเนินกิจการใด การทำงานที่ขาดการประเมินผล จะไม่ช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.2546 : 8 – 9)

จะเห็นได้ว่าหลักการบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มีการจัดโครงสร้าง มีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับแนวปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการเป็นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และเกี่ยวข้องข้องกับการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ขอบข่ายภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา

ในยุคปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาได้กำหนดขอบข่ายภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน เพื่อให้บุคลากรครูได้ร่วมกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และส่งเสริมให้ทุกคน ในสถานศึกษาร่วมศึกษาร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหา สุทัศน์ จอกสถิต(2550 : 5 – 6)

การบริหารด้านงานวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการดำเนินการในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการศึกษาวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัย การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้การนิเทศการศึกษา กระบวนการแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การพัฒนาวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารด้านงบประมาณ หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการดำเนินการเกี่ยวกับงานต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้งานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี ประกอบด้วย การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณภายในโรงเรียน การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงานของโรงเรียน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การสำรวจสภาพการใช้งานของวัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียน การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรการศึกษา การกำหนดระเบียบและการใช้เงินสวัสดิการเพื่อการศึกษา

การบริหารด้านงานบุคคล หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการดำเนินการเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วย การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคน การวิเคราะห์คุณลักษณะเฉพาะตำแหน่งของข้าราชการครู การจัดทำกรอบภาระงานของข้าราชการครู การเสนอขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งและขอเลื่อนวิทยฐานะ การศึกษา วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู การกำหนดหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร การประเมินผล

การปฏิบัติงานของบุคลากร การเป็นคณะกรรมการรวบรวมข้อเท็จจริงเมื่อมีปัญหาการผิดวินัยของบุคลากร

ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการดำเนินการเกี่ยวกับงานที่ช่วยสนับสนุนในทำงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดีประกอบด้วย การวิเคราะห์ระบบงานธุรการของโรงเรียน การวางแผนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายการศึกษา การศึกษาวิเคราะห์ วางแผนออกแบบโครงสร้างภารกิจของส่วนราชการภายใน การกำหนดแนวทาง วางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้อยู่สภาพที่มั่นคงปลอดภัย เหมาะสมพร้อมใช้ประโยชน์ การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศจากครู ตำมะ โนคร้วผู้เรียน การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย การส่งเสริมกิจการนักเรียน

สรุปได้ว่า การบริหารและการจัดการสถานศึกษาเป็นหัวใจของการทำงานในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผลผลิตคือ นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเป้าหมายของหลักสูตรรวมทั้งพัฒนางาน พัฒนาบุคลากรและกระบวนการต่าง ๆ ในการบริหารมาใช้ให้เกิดประโยชน์เกิดประสิทธิภาพในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การบริหารงานปกครองนักเรียน

1. การวางแผนงานและปกครองนักเรียน

การดำเนินการชีวิตของมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของกฎการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดลอมก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีลักษณะความไม่แน่นอนการตัดสินใจ ความคาดหวังในอนาคตจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยการคาดการณ์ล่วงหน้าในการดำเนินภารกิจเรามาจะเรียกว่า การวางแผนดังที่ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา(2546 : 227) กล่าวไว้ว่าการวางแผน หมายถึง ความเพียรพยายามขององค์กรและหน่วยงาน ในการกำหนดที่จะต้องปฏิบัติจัดทำให้ได้ผลดีที่สุด ด้วยวิธีการที่เหมาะสมที่สุดมีประสิทธิภาพที่สุด ภายใต้ความจำกัดของทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดลอมในอนาคตโดยมุ่งหวังความสำเร็จและการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสิ่งที่กำหนดไว้จะปฏิบัติจัดทำนั้นได้ผ่านการไตร่ตรอง ได้ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ คำนึงถึงความเป็นมาในอดีตพิจารณาสภาพปัจจุบัน ปัญหาศักยภาพและแนวโน้มด้านต่าง ๆ ในอนาคต ตลอดจนจนความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

หนึ่งครูทุกคนในโรงเรียนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อความประพฤติของนักเรียนพร้อมทั้งมีจิตสำนึกและการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมภายในและภายนอกโรงเรียน

ดังนั้น การวางแผนจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องวางแผนซึ่งเป็นกระบวนการเลือกวิธีดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอนาคต ทั้งนี้การวางแผนแต่ละความหมายมีองค์ประกอบร่วมที่ตรงกันอยู่ 4 ประการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (2547 : 228) คือ

1. เป็นกระบวนการ (Process)
2. เป็นการเลือกกำหนดวิธีดำเนินการ (Alternative the action)
3. เป็นการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Action to objective)
4. เป็นการคาดการณ์ถึงความสำเร็จในอนาคต (Future forcecartion)

สรุปได้ว่า การวางแผนคือการบริหาร การกำหนด การตัดสินใจไว้ล่วงหน้าโดยกลุ่มคนที่ จะดำเนินการอย่างมีขั้นตอนที่เลือกจากทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการวางแผนงานปกครองนั้นก็เป็น การวางแผนว่า จะจัดกิจกรรมอะไรทั้งในและนอกโรงเรียน จะดำเนินกิจกรรมอย่างไร เมื่อใดจะ ดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำเนิดขึ้น และจะให้ใครเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ให้บรรลุผลตาม เป้าหมายที่โรงเรียน ได้กำหนดไว้ให้เกิดประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพผลสูงสุดต่อการ ดำเนินการบริหารงานปกครองนักเรียนในโรงเรียน

1.1 งานปกครองนักเรียน

ความหมายและความสำคัญของงานปกครองนักเรียน

งานปกครองนักเรียนเป็นงานหนึ่งของการบริหารจัดการ โรงเรียน ซึ่งมีความสำคัญ ไม่น้อยกว่างานด้านวิชาการ งานด้านธุรการและงานด้านบริการ งานปกครองนักเรียนเป็นงานที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งยังเป็นการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้ บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรที่วางไว้ตามที่

สนิท บุญเจริญ (2545 : 5) ได้ให้ความหมายของงานปกครองนักเรียนว่าเป็นงาน ส่งเสริม เพื่อพัฒนาในการควบคุมดูแลและแก้ไขความประพฤติของนักเรียนให้มีระเบียบวินัยมี คุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันของสังคมส่วนรวม พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับกองสารวัตรนักเรียน (2545 : 4) ได้ให้ ความหมายของงานปกครองนักเรียนว่า หมายถึง การป้องกันแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนักเรียนโดยการ ส่งเสริมในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณธรรม จริยธรรมและให้มีระเบียบวินัยประพฤติกรรม ได้อย่าง เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่วนประสิทธิ์ ยิ่งสมักร (2546 : 5) กล่าวว่า

การปกครองนักเรียน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือดูแลนักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียนให้ได้รับความอบอุ่น ฝึกร่วมกันแบบประชาธิปไตยให้แต่ละคนมีความรับผิดชอบและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามแก่นักเรียนในทำนองเดียวกัน ญัตติพล เงินใส (2551:6) ได้สรุปความหมายของงานปกครองนักเรียนว่าเป็นงานที่ผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ปกป้อง คุ้มครอง ดูแลนักเรียนโดยให้การอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาทอันดีงามแก่นักเรียนและให้นักเรียนสามารถปกครองตนเองได้ด้วยการให้นักเรียนกระทำตามระเบียบข้อบังคับด้วยความสมัครใจ เห็นคุณค่าที่เกิดจากการดำเนินการอันจะนำมาซึ่งความสุข ความเสมอภาคแก่ทุกคนในสังคม

จากความหมายดังกล่าวมา สรุปได้ว่างานปกครองนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลนักเรียนในด้านความประพฤติ โดยการป้องกันและแก้ไขความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.2 จุดมุ่งหมายของงานปกครองนักเรียน

สนิท บุญเจริญ (2545 : 6) ได้กำหนดไว้ว่างานปกครองนักเรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนให้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมและการอยู่ร่วมกันของนักเรียน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การมีวินัยในตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว

2. เคารพกฎหมายและกติกาสังคม รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล ใช้เสรีภาพของตนในการสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรมและศาสนา

3. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนร่วมกันรักษาความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศชาติ

นอกจากนี้ โรงเรียนเบญจมินทร์ (2551 : 10) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายสำคัญของการบริหารงานปกครองนักเรียน พอสรุปได้ดังนี้

1. เน้นให้นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการในความสามารถควบคุมตนเองและสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกที่ควรได้ด้วยตนเองในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีคุณค่า

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดราชบัณฑิตยสถาน
วันที่..... ๗ 4 ก.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 247415
เลขเรียกหนังสือ.....

3. มุ่งเน้นให้มีการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการศึกษาหาความรู้

จากจุดมุ่งหมายของงานปกครองนักเรียนได้กล่าวมา มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (มาตรา 6) การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและ (มาตรา 7) มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ

ดังนั้นงานปกครองนักเรียนมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา ส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตขึ้นเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ รวมทั้งมีความรักความสามัคคีในหมู่คณะและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

1.3 ขอบข่ายของงานปกครองนักเรียน

ขอบข่ายของงานปกครองนักเรียน มุ่งเน้นการป้องกัน ดูแลและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งหน่วยสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษา (2545 : 8) ได้กำหนดขอบข่ายของงานปกครองนักเรียนไว้ 3 งานคือ

1. ป้องกันไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
2. แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน
3. ส่งเสริมลักษณะที่พึงประสงค์ให้พัฒนายิ่งขึ้น

ปัจจุบัน โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ จะมีการกำหนดขอบข่ายของงานปกครองนักเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนเบญจมินทร์ พ.ศ.2549 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 การดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผนงานปกครองนักเรียน
  - 1.1 การรวบรวมและจัดทำระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับงานปกครองนักเรียน
  - 1.2 การทำแผนงานปกครองนักเรียน
2. การบริหารงานปกครองนักเรียน
  - 2.1 การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ
  - 2.2 การประสานงานปกครอง
3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรมจริยธรรม

- 3.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย
- 3.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 3.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
- 3.4 การยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี
4. การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน
  - 4.1 การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
  - 4.2 การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน
  - 4.3 การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาโรคเอดส์ในโรงเรียน
5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
6. การประเมินผลงานปกครองนักเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและครูทุกคนในโรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องดูแล เอาใจใส่ พัฒนาและควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับหน่วยสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษา (2545 : 11) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครู ดังนี้

1. คณะกรรมการปกครองรับผิดชอบโดยตรง ในการพัฒนาและควบคุมพฤติกรรมนักเรียนทั้งด้านการจัดกิจกรรมและออกระเบียบข้อบังคับและการลงโทษ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานภายนอกโรงเรียน เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู กองสารวัตรนักเรียน สถานีตำรวจ สื่อมวลชน เป็นต้น ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ สอดส่องดูแลพฤติกรรมนักเรียนมิให้เสื่อมเสียไปในทางที่ผิด

2. ครูสนับสนุนการสอน เช่น ครูแนะแนว ครูกิจกรรมนักเรียน ครูบรรณารักษ์ ครูพลานามัย ต้องมีหน้าที่ให้ความร่วมมือช่วยกันพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูแนะแนว จำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลให้เข้าใจปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคนอย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อหาทางแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและปรึกษาให้แก่นักเรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

3. ครูทุกคนต้องร่วมมือและช่วยกันอบรมบ่มนิสัย ในขณะที่ทำการสอนหรือในฐานะที่เป็นครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาและในขณะที่เดียวกัน กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นก็ควรเอื้อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในตัวนักเรียนด้วย ไม่ควรแยกการเรียนการสอนวิชาการออกอย่างเด็ดขาดจากการปกครอง

จากขอบข่ายของงานปกครองนักเรียน จะเห็นได้ว่าครูทุกคนต้องรับผิดชอบโดยตรงในการควบคุมดูแล ป้องกันและแก้ไขความประพฤติของนักเรียน โดยร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมที่จะพัฒนานักเรียนให้มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม โดยประสานกับบุคลากรและหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเพื่อร่วมมือกันในการป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน

จึงสรุปได้ว่าการวางแผนและงานปกครองนักเรียน หมายถึง การบริหารการ กำหนดการตัดสินใจไว้ล่วงหน้า โดยมีการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ โรงเรียน ในอันที่จะส่งผลให้นักเรียนอยู่ในกฎระเบียบวินัยโดยไม่ขัดแย้งต่อสังคมส่วนรวม

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือและงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

2.1 ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการและมาตรฐานการศึกษา (2547 : 2) กล่าวถึงการพัฒนานักเรียนให้ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการ ด้านการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับ นักเรียนก็เป็นส่วนสำคัญบางประการหนึ่งของการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏเช่นกันเป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการ แข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อเกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การ ปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้องกัน ดังนั้น ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัย ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องของทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครู ที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และความภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

สรุปได้ว่า บทบาทของครูที่กล่าวมาแล้วนั้นคงไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะมีการปฏิบัติ กันอย่างสม่ำเสมอและได้ดำเนินการมานานแล้ว นับตั้งแต่อดีตจนได้ได้รับการยกย่องให้เป็น ปุณนิยบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบที่มี กระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน แล้วความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ ผลดี ย่อมเกิดขึ้นกับทุกคน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือสังคม

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (2545 : 5 – 7) ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัด

การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม การจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษานั้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ 5) ทั้งนี้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จัก คิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 24 ข้อ (10) ข้อ (2) ข้อ (3) ข้อ (4) และข้อ (6) ในการปฏิรูปวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่มีคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพ ตามการประกันคุณภาพการศึกษาระบบสามัญศึกษา ด้านปัจจัย คือ ครูที่ระบุในมาตรฐานที่ 2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครูที่พัฒนานักเรียนคือการมีความรัก เอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษยสัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำและร่วมมือกันแก้ปัญหาของนักเรียน แสดงให้เห็นว่า ครูต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพคือ นอกจากจะทำหน้าที่ครูผู้มีความรู้ความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนแล้ว ยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ ที่เป็นการสนับสนุนหรือพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพทั้งดี เก่ง มีสุข ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานด้านผลผลิต คือ นักเรียนในการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา มาตรฐานที่ 4 ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 5 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรี กีฬา มาตรฐานที่ 6 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้และมีบุคลิกที่ดี มาตรฐานที่ 7 มีสุขนิสัยสุขภาพการและสุขภาพจิตที่ดีปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานดังกล่าวได้ โดยผ่านกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มาตรฐานที่ 4 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (มาตรฐานที่ 7) ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการจัดและพัฒนาการศึกษา ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อรับการประกันคุณภาพได้ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านปัจจัยด้านผลผลิต และด้านกระบวนการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรสถานศึกษา ที่มีความมุ่งหวังจะให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะพัฒนาเยาวชนอย่างสมดุลรอบด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคมและสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

โดยมุ่งเน้นความเสมอภาคทางการศึกษา การมีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการแก้ปัญหาและการจัดการรักที่จะเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรู้และมีทักษะด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ ภาษาและศิลปวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเดียวกัน มีความสามารถในการแก้ปรับตัวในสังคมที่มีเปลี่ยนแปลง มีความรู้และลักษณะนิสัยที่เหมาะสมกับสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ รักและภูมิใจในความเป็นไทยและท้องถิ่น รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีความสุข รวมทั้งร่วมกันพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ รวมทั้งพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า และดำรงความเป็นไทยให้อยู่ในสังคมโลกได้อย่างทัดเทียมมั่นคงและยั่งยืน

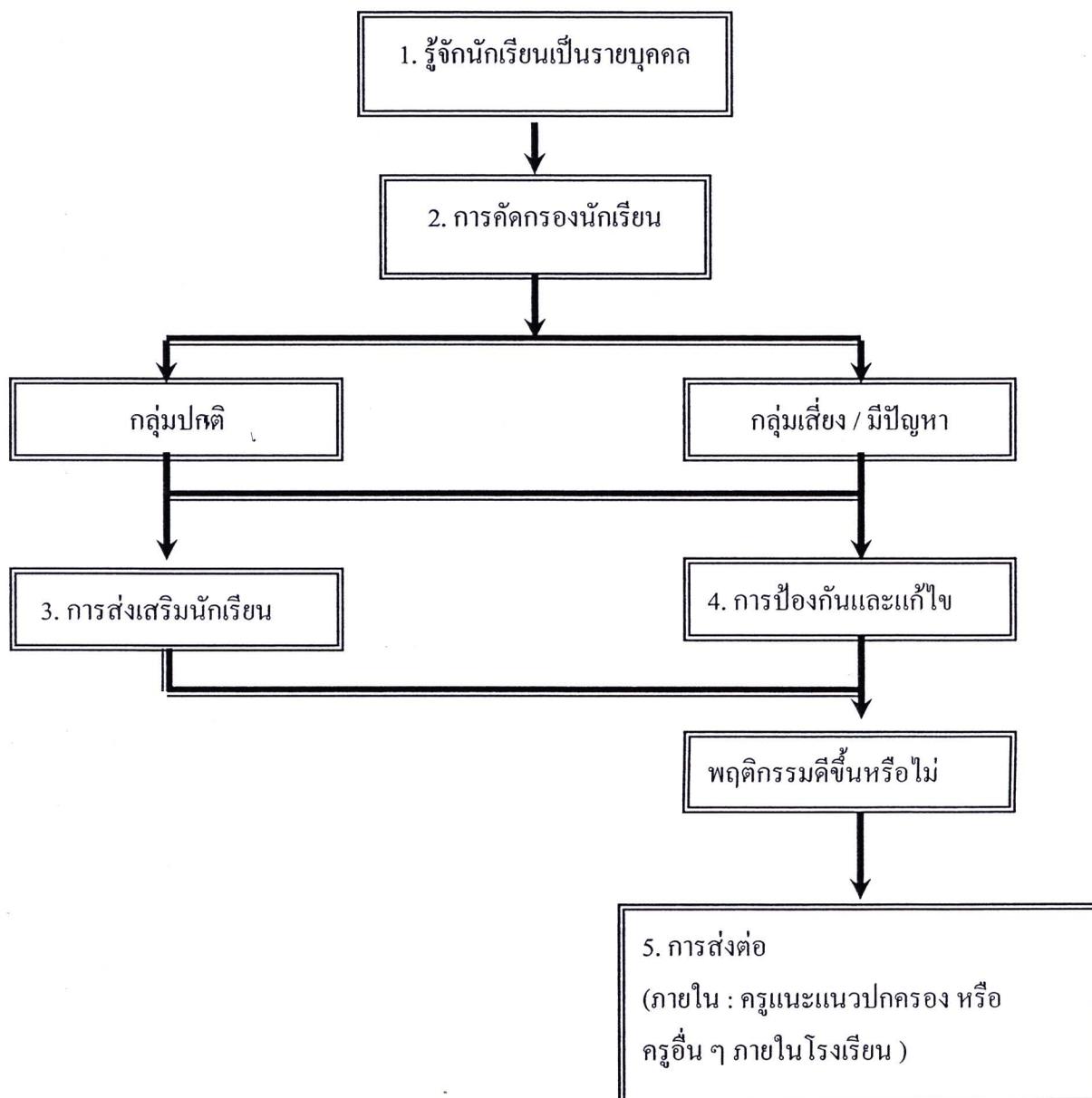
ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาต่อการดำเนินกิจการต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนก็เช่นกัน จะต้องให้สังคมมีส่วนร่วมทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันสังคม สถานประกอบการ รวมทั้งต้องประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนพัฒนา ผู้เรียน ตามศักยภาพในทำนองเดียวกัน สมชาย เทพแสง(2544 : 18) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารหรือการทำงาน โดยถือว่าเสียงประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ ไม่ว่าจะในด้านการให้คำปรึกษาต่าง ๆ การระดมทรัพยากรมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งดูแลและสอดส่องการบริหารของโรงเรียน ตลอดจนให้ความรู้อบรมสั่งสอนนักเรียน นอกจากนี้ สนิท บุญเจริญ (2545 : 13) กล่าวว่า การให้ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมและส่งเสริมการจัดการศึกษา จะเกิดผลลัพธ์ทางบวกหลายประการ เป็นต้นว่า ระดับคะแนนเฉลี่ย ทักษะคิดต่อโรงเรียน ความประพฤติของเด็กจะดีขึ้น ส่วนอัตราการขาดเรียนจะลดลง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขา

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนานักเรียนแต่ละคนจะมีครูอย่างน้อยหนึ่งคนคอยดูแลอย่างใกล้ชิด และผู้ปกครองควรรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังดูแลบุตรหลาน โดยความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ จะอยู่ในรูปแบบสหวิทยาการ

2.2 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงาน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544 : 15 – 19) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 คือ

1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

ภาพที่ 2.1 กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา
ที่มา : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544 : 16)

ดังนั้นจากภาพที่ 2.1 จะเห็นได้ว่ากระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่แสดง ในแผนภูมิเป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาตลอดจนกระบวนการ โดยมีการประสานหรือ รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้ปกครองซึ่งมีวิธีการ และเครื่องมือตัวอย่างสรุปได้ ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 กระบวนการดำเนินงาน วิธีการ และเครื่องมือในการประสานงานหรือรับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครอง

กระบวนการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ศึกษาข้อมูล	1) ระเบียบสะสม
1.1 ด้านความสามารถ	1) ระเบียบสะสม	2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (The Strengths and Difficulties Questionnaire,SDQ)
- การเรียน	2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (The Strengths and Difficulties Questionnaire,SDQ)	3) หรืออื่น ๆ เช่น
- ความสามารถอื่น ๆ	3) อื่น ๆ เช่น	- แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion Quotient,EQ)
1.2 ด้านสุขภาพ	- แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion Quotient,EQ)	- การสัมภาษณ์นักเรียน
- ร่างกาย	- การสัมภาษณ์นักเรียน	- แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและการเยี่ยมบ้านนักเรียน
- จิตใจ	- การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน	- แบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ฯลฯ
- พฤติกรรม	- การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน	
1.3 ด้านครอบครัว	- การเยี่ยมบ้านนักเรียน ฯลฯ	
- เศรษฐกิจ		
- การคุ้มครองนักเรียน		
1.4 ด้านอื่น ๆ	วิเคราะห์ข้อมูลจาก	1) เกณฑ์การคัดกรองเด็ก
2. การคัดกรองนักเรียน	1) ระเบียบสะสม	2) แบบสรุปการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล
2.1 กลุ่มปกติ	2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (The Strengths and Difficulties Questionnaire,SDQ)	3) แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียน
2.2 กลุ่มเสี่ยง	3) แหล่งข้อมูลอื่น ๆ	
2.3 กลุ่มมีปัญหา		
3. การส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม)	จัดกิจกรรมต่อไปนี้	1) แนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมของโรงเรียน
	1) กิจกรรม โฮมรูม	2) แนวทางการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนของโรงเรียน
	2) ประชุมผู้ปกครองนักเรียน (Classroom Meeting)	3) แนวทางการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนของโรงเรียน
	3) กิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสมในการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น	4) แบบบันทึก / สรุป

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กระบวนการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
4. การป้องกันและแก้ไข ปัญหา(จำเป็นอย่างมาก สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ มีปัญหา)	1) ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2) ประสานงานกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรม สำหรับการป้องกันและการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาของนักเรียน 2.1) กิจกรรมในห้องเรียน 2.2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3) กิจกรรมเพื่อนช่วยเหลือเพื่อน 2.4) กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5) กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง	1) แนวทางการจัดกิจกรรม โชมรมของ โรงเรียน 2) แนวทางการจัดกิจกรรม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนของ โรงเรียน 3) แนวทางการจัดกิจกรรม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนของ โรงเรียน 4) แบบบันทึก / สรุปล
5. ส่งต่อ 5.1 ส่งต่อภายใน 5.2 ส่งต่อภายนอก	1) บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่ เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน ต่อไป เช่น ครูฝ่ายแนะแนว ฝ่าย ปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น ซึ่ง เป็นการส่งต่อภายใน 2) บันทึกการส่งนักเรียนไปยัง ผู้เชี่ยวชาญหรือฝ่ายปกครองเป็น ผู้ดำเนินการ	1) แนวทางการจัดกิจกรรม โชมรมของ โรงเรียน 2) แนวทางการจัดกิจกรรม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนของ โรงเรียน 3) แนวทางการจัดกิจกรรม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนของ โรงเรียน 4) แบบบันทึก / สรุปล

ที่มา : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544 : 42)

จะเห็นได้ว่าในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนกระบวนการดำเนินงาน วิธีการ และเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้ง การประสานงานและการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองอีกด้วย

ปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544 : 4-5) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 6 ปัจจัยสำคัญดังนี้

1. ผู้บริหาร โรงเรียนรวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย ต้องตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรม ตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดมีการประชุมกันในแต่ละคณะ

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรที่สำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับการร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะทักษะการปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. คณะผู้ปกครองและเครือข่ายการร่วมพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเยาวชนในเชิงบูรณาการอย่างเข้มข้นจริงจัง

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง อบรม ดูแล เอาใจใส่นักเรียนและป้องกันแก้ไขความประพฤติของนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ พร้อมทั้งนี้ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองครอบครัวและสังคม เคารพต่อกฎหมายและกติกาสังคม รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักคิดแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วยให้ครูทำงานได้อย่างมีระบบ มีกระบวนการ มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิควิธีการ ใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม

ดำเนินการทั้งส่งเสริม พัฒนาป้องกันและแก้ไข

นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือ

ขอบข่ายของการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร
ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2.2 ขอบข่ายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 7)

ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2547:8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นในสถานศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ประเทศชาติ

1. นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญาและมีความสุข
2. มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนและทุกระดับชั้น
3. ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ
4. ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

เขตพื้นที่การศึกษา

1. พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนาผู้เรียน
2. พัฒนาองค์กรความรู้เกี่ยวกับการทำงานการนิเทศติดตามผล ประเมินผล และการศึกษา

วิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนาต่อไป

โรงเรียน

1. มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา
2. ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน บุคลากรองค์กรที่เกี่ยวข้อง
3. มีการพัฒนาการสังคมแห่งการเรียนรู้และอาหาร

ผู้บริหาร

1. รู้จักศักยภาพของครูในการขับเคลื่อน

2. ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน
หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา

3. มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและการจัดการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

ครู

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน
3. มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา
4. มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

นักเรียน

1. ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และสภาพแวดล้อม
2. ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งทางด้านการเรียนและความสามารถ

พิเศษ

3. ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
4. มีทักษะชีวิตและสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง

1. ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน
2. เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
3. เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน
4. มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลานเป็นครอบครัวที่อบอุ่น

สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน ขอบข่าย
โครงสร้าง ในการดำเนินงาน วิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ มีหลักฐานการ
ทำงานที่ตรวจสอบได้ เมื่อดำเนินงานผลประโยชน์ที่ได้รับก็จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่าย และสิ่งที่จะทำให้
การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีปัจจัยต่าง ๆ เป็น
ส่วนสำคัญที่สนับสนุนความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นภาระหน้าที่สำคัญของครู
โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นที่จะต้องนำเอากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ามาใช้ใน
การพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมทั้งการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมด้าน
ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมภายในโรงเรียน

2.3 การดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลยุทธ์ ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:9) ได้สรุปไว้ดังนี้

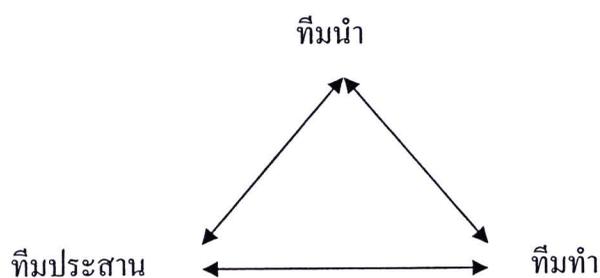
1. การบริหารเชิงระบบ จะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

- 1.1 การวางแผน
- 1.2 การดำเนินงาน
- 1.3 การตรวจสอบ/ประเมินผล
- 1.4 การปรับปรุงพัฒนา

2. การทำงานเป็นทีม

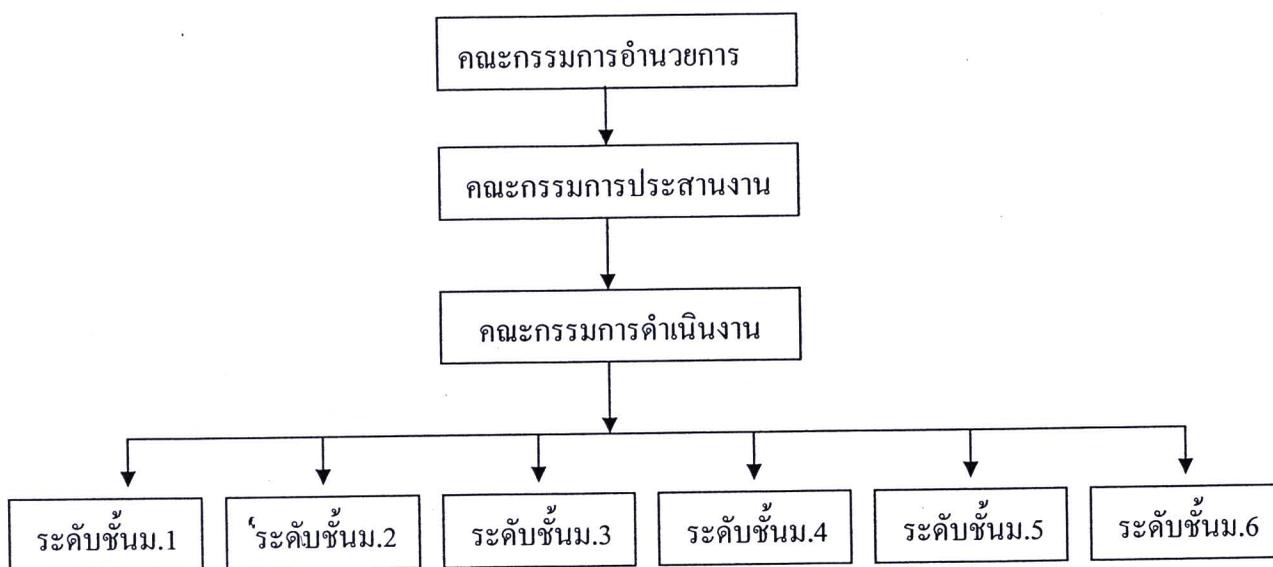
- 2.1 ทีมนำ
- 2.2 ทีมประสาน
- 2.3 ทีมทำ

โดยคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4 โดยทุกคณะต้องมีการประสานงานกันทำอย่างใกล้ชิด และแต่ละคณะต้องร่วมมือกันทำงานเป็นทีม

ภาพที่ 2.3 การทำงานประสานงานกันและร่วมงานกันเป็นทีม

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 58)

ภาพที่ 2.4 โครงสร้างคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 55)

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการอบรมให้ความรู้ เสริมทักษะกับภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน

4. การนิเทศ ติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนางานช่วยส่งเสริมสนับสนุนและให้ข้อมูลย้อนกลับที่นำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สำเร็จนั้นต้องอาศัยการบริหารงานเชิงระบบ การทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการอบรม ให้ความรู้ มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.4 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในแต่ละทีม

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องมีการทำงานร่วมกัน ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในแต่ละทีมจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชน ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุข (2544 : 42-47) ได้กล่าวถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นระบบที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยคณะกรรมการในการดำเนินงานก็จะมีหน้าที่รับผิดชอบดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ(ทีมนำ) ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนทุกฝ่าย หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้าแผนงานโรงเรียน ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน และหัวหน้างาน

แนะแนว มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานระบบ การแต่งตั้ง คณะกรรมการและมีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง นิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้น และปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ที่โรงเรียนกำหนดเพิ่มเติม

2. คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ได้แก่ ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง หัวหน้าใน ระดับชั้นทุกชั้น หัวหน้างานพยาบาล – อนามัย ครูในแผนงานสารสนเทศ บุคลากรอื่น ๆ ตามความ เหมาะสมบุคลากรแต่ละคณะ มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสานงานระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ(ทีมนำ) คณะกรรมการดำเนินงาน(ทีมทำ) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการ ดำเนินงานและรับผิดชอบจัดประชุมชี้แจง และการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรจัดการประชุม ปรึกษาหรือคณะกรรมการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง และรายงาน สรุปผลการดำเนินงาน อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ครูแนะแนวมีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมคาบแนะแนวเพื่อสนับสนุน ระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนและเป็นแกนหลักให้กับครูที่ปรึกษาในการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้การปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือ ยากต่อการช่วยเหลือ ร่วมประชุมปรึกษาปัญหาหารือกรณีที่นักเรียนมีปัญหาอยากต่อการช่วยเหลือของ ครูแนะแนวให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก และติดตามผลการดำเนินการและบันทึกหลักฐานการ ปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งผู้บริหารหรือหัวหน้าระดับ

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า การบริหารการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนนั้นสำคัญต่อความสำเร็จ และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ดังนั้น คณะกรรมการ ผู้เกี่ยวข้องของแต่ละฝ่ายนั้นต้องมีความเข้าใจและมีแนวคิดไปในทางเดียวกัน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือ กันในการดำเนินงานตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.5 งานส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

งานปกครองนักเรียน เป็นงานที่เน้นการป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์ของนักเรียนมากกว่าการแก้ไขพฤติกรรม ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นงาน ที่ช่วยส่งเสริมความมีระเบียบวินัย ป้องกันไม่ให้นักเรียนประพฤติผิดกฎระเบียบ ข้อบังคับหรือ กติกาของสังคม โดยการใช้หลักการ กระบวนการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

หน่วยสารวัตินักเรียน กรมพลศึกษา (2545 : 15) ให้หลักการ กระบวนการและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนดังนี้

หลักการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

1. การจัดการเรียนการสอนต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้
2. ทุกงาน/โครงการภายในโรงเรียนสามารถปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมได้
3. บรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแบบอย่างที่ดีจะเอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
4. การร่วมคิดร่วมทำของบุคลากรทุกฝ่าย จะช่วยให้การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนได้ผล

5. การที่นักเรียนได้คิด ปฏิบัติและมีความรู้สำนึกพอใจในงานกิจกรรมเล่ห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาลักษณะนิสัยและคุณธรรมของตนเอง

6. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควรคำนึงถึงหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและความแตกต่างระหว่างบุคคล

7. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ต้องทำอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนา

8. การติดตามและประเมินผล ต้องทำอย่างเป็นระบบทั้งจากผู้อื่นและโดยตนเอง

ณัฐพล เงินใส (2551 : 25) ได้ประมวลทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับต้นเหตุและพัฒนาการของจริยธรรม สามารถแบ่งทฤษฎีออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาทางจริยธรรม

ทฤษฎีนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่า “สังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน ตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มใดของสังคม” เด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ว่าอะไรคืออะไรจากผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมด้วยกระบวนการเทียบเคียง (Identification) ถ้าจะใช้วิธีการเลียนแบบผู้มีอำนาจและผู้ที่ตนรัก จนในที่สุดเด็กก็จะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตน โดยอัตโนมัติ นั่นคือทฤษฎีกลุ่มนี้ยอมรับว่าจริยธรรมถูกปลูกฝังตั้งแต่บุคคลยังเป็นเด็กเล็ก ๆ เสียส่วนมาก ดังนั้นกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กมากที่สุดคือสมาชิกในครอบครัวของตนเอง รองลงมาคือ โรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถมศึกษาในลำดับถัดไป

2. ทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม

ทฤษฎีนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่า “การพัฒนาทางสติปัญญาและอารมณ์เป็นรากฐานของการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็ก จะเจริญขึ้นตามความเจริญของความสามารถของการเรียนรู้ (Cognitive Ability) สติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก” นักจิตวิทยากลุ่มนี้ได้ทำการศึกษาและพบความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญา ลักษณะมุ่งอนาคตและความสามารถในการควบคุมตนเอง

3. ทฤษฎีการเรียนรู้สังคม

ทฤษฎีนี้คือ ทฤษฎีที่อธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลทางสังคมที่ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ทฤษฎีประเภทนี้ได้ นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม นั่นคือ จริยธรรมกำหนดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป จากเดิม เป็นผลสืบเนื่องจากการเรียน โดยบังเอิญและการเลียนแบบ ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับ ลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยของเขาไปในที่สุด

ดังนั้น งานปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งของฝ่ายปกครองซึ่ง ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคน โดยจะต้องสอดแทรกในทุกวิชาและปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับ นักเรียนโดยวิธีการและทฤษฎีต่าง ๆ เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงจนเกิดความตระหนักในคุณค่า ทำให้นักเรียนพัฒนาตนเองเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมตลอดไป

สรุปได้ว่าระบบการดูแลช่วยเหลือและ งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึงการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งสนับสนุนและให้ความสำคัญของการสร้างค่านิยม สร้างมาตรการต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการปลูกฝัง และพัฒนาจริยธรรมด้วยความจริงใจ

3. การป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหา ด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนมากมาย ปัญหาด้านความประพฤติของนักเรียนในแต่ละ แห่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ชุมชนและสภาพครอบครัวของนักเรียนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่หย่าร้างหรือขาดความอบอุ่นในครอบครัว นักเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวดังกล่าว มักจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมาเช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ ก้าวร้าว เทียบตรีในย่านสถานบันเทิง เสพสารเสพติดให้โทษเป็นต้น ตรงกันข้ามกับนักเรียนกับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นและได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างดีจากพ่อแม่ปัญหาต่าง ๆ จะลดน้อยลงมาก การแก้ปัญห่าพฤติกรรมนักเรียนจึงต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อการแก้ปัญหาให้ตรงจุด ดังนั้นการป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนเป็นการป้องกันให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ดี ซึ่งพนัส หันนาคินทร์ (2534 : 152) ได้กล่าวถึงการป้องกันแก้ไขควบคุมความประพฤติของนักเรียนนั้น มีจุดหมายที่ให้นักเรียนคุ้นเคยกับการประพฤติ

ปฏิบัติตนที่ดี เพื่อจะให้เป็นนิสัยในการปฏิบัติตนต่อไปในภายภาคหน้า นอกจากนี้ในส่วนที่จะช่วยสร้างนิสัยที่ดีที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน คือการใช้วินัยในโรงเรียน

นอกจากนี้ท่านยังได้เสนอแนะวิธีดำเนินการป้องกันการกระทำผิดทางวินัย ดังนี้

1. สร้างแรงจูงใจในบทเรียน เมื่อนักเรียนสนใจในบทเรียนแล้ว พฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาจะไม่เกิดขึ้น

2. สร้างความรักโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ให้นักเรียนให้มีความภูมิใจในโรงเรียน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ(Sense of Belonging) แล้วนักเรียนย่อมไม่ประพฤติตนในอันที่จะนำความเสื่อมเสียมาสู่โรงเรียน

3. รักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู อบรมสั่งสอนนักเรียนดี และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

4. สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีภายในโรงเรียน เช่น ห้องเรียน อาคารเรียน บริเวณต่างๆ ในโรงเรียน เป็นต้น

5. มีการให้รางวัลความประพฤติ เพื่อช่วยให้นักเรียนกระทำความดี

6. สร้างความร่วมมืออันดีระหว่างบ้าน อันได้แก่ผู้ปกครองและโรงเรียน

พระธรรมปิฎก (2538 : 30) ได้กล่าวถึงหลักการและวิธีการทั่วไปในการแก้ปัญหาจริยธรรม โดยต้องแก้ไขให้ครบทั้งทางด้านบวกและด้านลบ และให้นึกถึงสาเหตุ กำจัดเหตุเดียวได้ ปัญหาหมดไปเป็นพวง พฤติกรรมทางด้านบวก ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมทางด้านลบ ได้แก่ ค่านิยมบริโภคมมาก ชอบหรูหราฟุ่มเฟือย ชอบवाद ก่อวชฐานะ ชอบเอาดีเอาเด่นคนเดียว การก่ออาชญากรรม การแก้ไขต้องแก้ปัญหาที่สาเหตุโดยการวิเคราะห์พื้นฐานจิตใจของคนไทยที่ชอบเอาดีเอาเด่นเฉพาะตัว มีการแสดงออกที่ไม่ยอมกัน ทำงานเป็นทีมไม่ได้ ชอบบริโภคมมากกว่าผลิต ขาดระเบียบวินัย ถ้าไม่ต้องทำตามกฎเกณฑ์ได้แสดงว่าเกิดจากตัวอย่างพฤติกรรมดังกล่าว ถ้าแก้ที่สาเหตุนั้นแล้วก็จะอาจจะแก้ปัญหาที่โยงหรืออิงกันอยู่ได้

จะเห็นได้ว่า ในการที่จะป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ฝ่ายปกครองในฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งในโรงเรียน ที่มีหน้าที่เสริมสร้างลักษณะนิสัย หรือค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียนต้องมีการสร้างแรงจูงใจ มีการแก้ไขปัญหา ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาควบคุมไม่ให้นักเรียนประพฤติผิดนอกถิ่นอกทาง สร้างความรักโรงเรียนให้เกิดขึ้นกับนักเรียน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดีภายในโรงเรียนให้รางวัลผู้ประพฤติดีสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้พอที่จะเป็นหนทางที่จะป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนในโรงเรียนได้ นอกจากนี้ ประสิทธิ์ ยิ่งสมัคร(2546 : 26) ได้กล่าวถึงการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจาก

ความเชื่อของนักจิตวิทยา 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเชื่อว่ามนุษย์สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้ด้วยตนเอง กลุ่มที่ 2 เชื่อว่าสิ่งแวดล้อม คือตัวควบคุม ซึ่งได้มีการสรุปทฤษฎีพัฒนาพฤติกรรมที่ใช้อย่างแพร่หลาย ได้แก่

3.1 การทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value Clarification)

การทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value Clarification) เป็นกระบวนการที่จะทำให้คนรู้จักตนเองรู้จักผู้อื่น สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสำรวจหรือค้นให้พบว่าตนเองคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร และหลักการที่ถูกต้องตามทัศนะของตนเองควรเป็นอย่างไร เป็นวิธีการทำให้บุคคลยอมรับความรู้สึกและความคิดของตนเองภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดไว้ ผลที่ได้จากกระบวนการนี้จะเอื้ออำนวยให้ความคิดกับการกระทำสัมพันธ์กัน

เทคนิคที่ใช้ในการทำค่านิยมให้กระจ่างคือ การใช้คำถามหรือกิจกรรมกระตุ้นให้สมาชิกแต่ละคนบอกความคิดเห็นหรือความรู้สึกของตนออกมาเป็นคำถามปลายเปิด มีคำตอบได้หลายคำตอบและคำตอบที่ได้อาจสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม เพราะการตัดสินใจย่อมมีแนวโน้มที่จะทำเพื่อตนเองอาจจะเป็นคำตอบที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้ จึงต้องใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อให้สมาชิกช่วยกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผลจากการคิดและตัดสินใจของกลุ่มจะมีแนวโน้มที่ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน แต่เพื่อตรวจสอบความคิดให้แน่ชัดอีกครั้ง จึงค้นหาคำตอบของกลุ่มใหญ่ทั่วห้อง หากสมาชิกกลุ่มใหญ่มีความคิดเห็นเป็นไปตามจุดประสงค์ครูก็จะสรุปและเป็นอันเสร็จสิ้นกระบวนการ หากมีนักเรียนบางส่วนยังยืนยันให้คำตอบที่ไม่พึงประสงค์ ครูจะใช้คำถามเสริมเพื่อให้นักเรียนเห็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการกระทำนั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จนได้คำตอบที่พึงประสงค์จากนักเรียนเหล่านั้นครูจึงสรุปและเป็นอันเสร็จสิ้นกระบวนการ

3.2 การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)

พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับผลที่พึงพอใจ มีแนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมนั้นอีก ความพึงพอใจดังกล่าวเป็นผลมาจากการเสริมแรง (Reinforcement) วิธีเสริมแรงที่ใช้กันอยู่ทั่วไป เช่นการชมเชย การพูดคุยยกย่อง การยอมรับ การให้คะแนน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาสนใจในทำนองเดียวกันพฤติกรรมที่แสดงออกแล้วได้รับผลย้อนกลับที่ไม่พึงพอใจพฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มที่จะไม่เกิดขึ้นอีก เช่นนักเรียนสามคนนั่งร่วมวงสนทนากัน ถ้าในขณะที่คนหนึ่งกำลังพูดอีกสองคนไม่สนใจฟัง ข้ามไปคุยกันเอง นักเรียนคนแรกจะหยุดพูดทันที เพราะเกิดความไม่พอใจ การลงโทษเป็นการให้ส่วนที่ไม่พึงพอใจในเพื่อหยุดยั้งหรือระงับพฤติกรรมนั้น เช่น ถ้าไม่ส่งงานครูจะทำโทษโดยการให้ทำความสะอาดห้องเรียน พฤติกรรมการไม่ส่งงานจะลดลงการเสริมแรง และการลงโทษเป็นวิธีการปรับพฤติกรรม ถ้าต้องการให้เกิดพฤติกรรมใดก็ใช้

วิธีการเสริมแรงและถ้าไม่ต้องการให้เกิดพฤติกรรมใดก็ใช้วิธีลงโทษ ขั้นตอนการปรับพฤติกรรมโดยใช้กิจกรรมมีดังต่อไปนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์
2. สำรวจพฤติกรรมที่แต่ละคนสนใจเพื่อจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ
ความสนุกและเกิดความสำเร็จ
3. กำหนดตัวเสริมแรง
4. เสริมความมั่นใจบ่อย ๆ

3.3 กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์มีการเรียนรู้โดยการสังเกตสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลพฤติกรรมซึ่งความรู้ที่มนุษย์ได้เรียนรู้เหล่านี้สามารถใช้เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ การที่มนุษย์สังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นและผลของพฤติกรรมนั้น เขาจะสามารถคาดหมายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น นักเรียนเห็นครูทำโทษนักเรียนที่มาสาย เขาคาดการณ์ไว้ว่าถ้ามาโรงเรียนสายจะถูกลงโทษ ดังนั้น เขาจะไม่กระทำพฤติกรรมการมาโรงเรียนสาย

อิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กคือ ครอบครัว เพื่อน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คำบอกเล่า ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ จัดว่าเป็นตัวแบบหรือตัวอย่าง (Human Modeling) ที่นักเรียนจะเลียนแบบ ตัวแบบที่เป็นและกระตุ้นความสนใจของเด็กได้ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบได้ดี ตัวแบบที่สอนผู้อื่นแต่ตัวเองไม่ทำหรือทำตรงข้ามกับการสอนก็ไม่สามารถสอนให้ผู้อื่นทำตามได้ เด็กบางคนพยายามเขียนตัวหนังสือให้สวยเหมือนครูเพราะรักและเคารพครู เนื่องจากครูเป็นตัวอย่างเด่นและสามารถเร้าความสนใจของเด็ก ๆ ได้ดี เด็กวัยรุ่นมักจะยึดบุคคลที่เด่นเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะการแต่งกาย การพูดจาทำทาง ครูซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กต้องพยายามหลีกเลี่ยงการประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดี เช่น การสูบบุหรี่ด้วยท่าทางที่คิดว่าเก๋ เป็นต้น

ดังนั้นเทคนิคการนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมคือ การคัดเลือกตัวแบบที่พึงประสงค์ การกำหนดอุดมการณ์ หรือคำขวัญประจำโรงเรียน แล้วให้นักเรียนยึดถือและปฏิบัติตามต้นแบบหรืออุดมการณ์นั้น

ในการพัฒนาพฤติกรรมอาจใช้ทฤษฎีหนึ่งหรือหลาย ทฤษฎีร่วมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสถานการณ์และความจำเป็น ปัจจุบันการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะการลงโทษซึ่งเป็นวิธีระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เห็นผลพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมาอีก แต่อย่างไรก็ตามการลงโทษต้องทำตามระเบียบข้อบังคับที่ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา

กลุ่มงานโรงเรียนสามัญ(2543:18) ได้มีการประกาศแก้ไขปรับปรุงระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ.2515 โดยให้ยึดระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ.2543 ประกาศเมื่อ 11 กันยายน 2543 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2543 เป็นต้นไป โดยให้ยกเลิกโทษ “เขียน” “ให้ออก” “คัดชื่อออก” สำหรับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กำหนดวิธีการลงโทษใหม่ให้ใช้วิธี “ทำกิจกรรม” แทน เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ดังนั้นครูและฝ่ายปกครองจะต้องตระหนักในความรับผิดชอบ หาวิธีการลงโทษที่เป็นการสร้างสรรค์มีเหตุผลและเคารพในสิทธิมนุษยชน ดังนั้นจากระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ.2548 กำหนดให้การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำผิดไว้ 4 สถานและให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ.2543 คือ

1. ว่ากล่าวตักเตือน
2. ทำทัณฑ์บน
3. ตัดคะแนนความประพฤติ
4. ทำกิจกรรมเพื่อปรับพฤติกรรม

ทำให้ปัจจุบันการลงโทษนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องลงโทษด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงใช้หลักจิตวิทยาและเหตุผลบนพื้นฐานความเข้าใจที่ครูและนักเรียน เน้นการป้องกันมากกว่าการแก้ไขและส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติที่เหมาะสม โรงเรียนจะใช้วิธีการลงโทษ นักเรียน โดยการเขียนดี ให้ออกและไล่ออกไม่ได้

สรุปได้ว่าสิทธิเด็กและเยาวชนควรควรสร้างทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและชี้แนะแนวทางให้นักเรียน ได้เห็นถึงความรับผิดชอบในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพที่ดี เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนรวมและไม่ควรสร้างปัญหาให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน

3.4 สิทธิเด็กและเยาวชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเด็กไว้หลายมาตรา ซึ่งมีสาระสำคัญกล่าวถึง ความเสมอภาคและความเท่าเทียมของบุคคลและห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องอายุ การให้ความคุ้มครองและเลี้ยงดูของรัฐต่อเด็ก และเยาวชนที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้ง ตลอดจนบทบาทของรัฐที่จะต้องคุ้มครองการพัฒนาและคุ้มครองแรงงานเด็ก ซึ่งการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้รัฐสภาตั้งผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กเข้าเป็นคณะกรรมการวิสามัญด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ(2543 : 1 – 2) ได้มีการกำหนดนโยบายพิทักษ์สิทธิและช่วยเหลือเด็กทางการศึกษา โดยกำหนดให้ส่วนราชการในสังกัด ได้ดำเนินงานตามนโยบายพิทักษ์สิทธิเด็กและช่วยเหลือเด็กทางการศึกษา สืบเนื่องจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก(Convention on the

right of the child) เมื่อปี 2533 ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ เด็ก หมายถึง คนทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิ 4 ประการ ได้แก่

1. สิทธิในการมีชีวิต
2. สิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครอง
3. สิทธิได้รับการพัฒนา
4. สิทธิในการมีส่วนร่วมของสังคม

จากสิทธิเด็กตามสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานของกรม และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน ดังนี้

1. ขอให้กรมย้าให้สถานศึกษาจัดการศึกษา โดยเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
2. ขอให้สถานศึกษาคูแลไม่ให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ละเมิดสิทธิเด็กไม่ว่าจะเป็น การละเมิดทางร่างกาย ทางเพศและจิตใจ
3. ขอให้สถานศึกษาคูแลเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษารวมทั้งเด็กพิการ เด็กไร้ที่พึ่ง เด็กขาดผู้ชี้แนะแนวทางการศึกษาให้ได้รับการพิทักษ์และเข้ารับการบริการทางการศึกษา
4. ขอให้สถานศึกษาให้ความสำคัญเป็นธรรมแก่เด็กนักเรียน นักศึกษา มิให้ถูกไล่ออกจากระบบการศึกษา หรือ ไม่ถูกลงโทษหรือถูกทารุณกรรม โดยขาดหลักมนุษยธรรมและเมตตาธรรม
5. ขอให้สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ดีพอในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

นอกจากนี้ได้เชื่อมโยงสอดคล้องในส่วนที่ 8 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กล่าวไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพหรืออยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิความวรรณหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก นโยบายพิทักษ์และช่วยเหลือเด็กทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เห็นได้ว่า เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศชาติที่ควรได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังจากสถาบันครอบครัว สถานศึกษาและสถาบันทางสังคม มิให้เด็กถูกล่วงละเมิดสิทธิ

ควรเอาใจใส่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและพร้อมที่จะช่วยพัฒนาสังคมประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าต่อไป

จึงสรุปได้ว่าการป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนนั้น เป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยหรือค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่นักเรียน โดยสร้างแรงจูงใจในการแก้ไข ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในการควบคุมดูแล ดังนั้นครูควรมีข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเพื่อการแก้ไขให้ถูกต้องโดยต้องอาศัยการพัฒนาพฤติกรรม

4. การส่งเสริมประชาธิปไตย

4.1 ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมประชาธิปไตย

การส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียน หมายถึง ความพยายามของโรงเรียนอื่นที่จะดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ(2543 : 15) ได้อธิบายความหมายคำว่าประชาธิปไตยไว้ 2 นัย คือ หมายถึง รูปแบบการปกครองโดยให้สิทธิแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองของประเทศและอีกความหมาย คือ วิถีของมนุษย์ในสังคมที่ยึดถือ คือ อุดมคติและหลักการบางประการเป็นเครื่องมือกำหนดแบบแผนพฤติกรรมระหว่างกัน ในการดำเนินการทางการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความผาสุกร่วมกัน ส่วนฉัฐพล เงินใส (2551 : 31) ได้อธิบายความหมายของคำว่าประชาธิปไตยนั้นมีหลายความหมาย ได้แก่ ประชาธิปไตยในฐานะเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งยึดมั่นในหลักการสำคัญ 4 ประการคือ ถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลและสามารถใช้เหตุผลขจัดความขัดแย้งและแสวงหาทางออกที่ดีที่สุด ใช้หลักเสรีภาพมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีเสรีภาพในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์แบบ หลักความเสมอภาคทุกคนย่อมมีความเท่ากันในสิทธิและโอกาส หลักที่ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิต ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตตามหลักแห่งระบอบประชาธิปไตยโดยเคารพในความคิดเห็นและสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น สนใจกิจการบ้านเมือง ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคมและเคารพในกฎเกณฑ์กติกาของความเป็นประชาธิปไตย

ดังนั้น ประชาธิปไตย หมายถึง อุดมการณ์ทางการเมืองหรือวิถีการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักความเสมอภาค ความมีเหตุผล เคารพในความคิด สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นและยอมรับที่จะปฏิบัติตามตามกฎกติกาของสังคมซึ่งเชื่อมโยงกับนักวิชาการ ดังนี้

สนธิ บุญเจริญ (2545 : 30) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะ โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะช่วยกล่อมเกลานักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองและบทบาททางการเมืองของตนเอง นอกจากนี้โรงเรียนยังมีครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งล้วนแล้วแต่มีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับกล่าวคำของจิราภา สุนทรสิต (2534 : 42) ที่ว่าการวางรากฐานประชาธิปไตยให้มั่นคงในระดับชาติเป็นหน้าที่อีกประการหนึ่งของโรงเรียนในการที่จะฝึกอบรมประชาธิปไตยในแง่ของการปฏิบัติเพื่อวางรากฐานที่มั่นคง เพราะไม่มีที่ใดจะปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อประชาธิปไตยได้ดีเท่ากับโรงเรียน

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 26) ได้กำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมไทยที่ควรส่งเสริมมี 12 คุณลักษณะ ดังนี้

1. การรู้จักบทบาทหน้าที่
2. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
3. การมีความรับผิดชอบ
4. ความเป็นผู้มีวินัยในตนเอง
5. การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
6. การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำและน้ำใจด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรม
7. การให้เกียรติซึ่งกันและกันตามฐานานุรูป
8. การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอคัตบุคคล
9. การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ
10. การรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
11. การยึดมั่นในความกตัญญูเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
12. การยึดคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

นอกจากนี้ดำรง ประเสริฐกุล (2542 : 199) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย

2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

3. เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานและเข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

4. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของนักเรียน

5. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร ครู-อาจารย์และนักเรียน

6. เพื่อให้นักเรียนมีความสามัคคีเกิดความคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน

7. เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเองทางด้านอารมณ์ สังคมและสติปัญญา

8. เพื่อให้นักเรียนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิผู้อื่น

จากที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ตลอดจนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ซึ่งจะช่วยพัฒนาตนเองทั้งในด้านสังคมอารมณ์และสติปัญญา

4.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย

หลักสูตรมัธยมศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้กำหนดจุดมุ่งหมายหลักการและโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะตามหลักการที่เป็นประชาธิปไตย จึงได้กำหนดแนวทางดำเนินการไว้ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 26 – 27)

ก. การบริหารหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ได้แก่

1. การจัดรายวิชาเลือกที่หลากหลายเพื่อสนองความถนัด ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมให้โรงเรียนสร้างหลักสูตรสถานศึกษาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

2. การมุ่งเน้นการสอนตามเนื้อหาประชาธิปไตย ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดไว้ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาทั้งในรายวิชาบังคับ วิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี

ข. การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

ครูผู้สอนทุกรายวิชา ควรตระหนักถึงบทบาทในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย แม้ว่าการสอนในรายวิชาที่ไม่มีเนื้อหาประชาธิปไตยก็ตาม โดยคำนึงถึงการสร้างเสริมพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักประชาธิปไตยในเรื่อง หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการยึดเสียงข้างมาก หลักเหตุผล เช่น

1. คุณดูแลให้คำปรึกษานักเรียนในการทำงานกลุ่ม ให้สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์

2. มีการตัดสินใจโดยยึดหลักเหตุผล

3. มีการตัดสินใจโดยยึดเสียงข้างมาก แต่ฟังหลักเสียงการใช้เสียงข้างมากในประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริง

4. คุณดูแลให้นักเรียนได้อยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันและปฏิบัติต่อกันฉันท์มิตร โดยไม่คำนึงถึงฐานะ อาชีพของผู้ปกครองหรือจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละคน

5. ให้ความรัก ความเมตตา ความเอาใจใส่และความเป็นกันเองกับนักเรียนอย่างทั่วถึง

6. มีการยึดกฎเกณฑ์ กติกา ที่กำหนดด้วยความเสมอภาคและยึดหยุ่นได้ตามหลักเหตุผลและสถานการณ์ที่จำเป็น

7. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลของตนเองและของกลุ่ม

8. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้ข้อมูลป้อนกลับในการสอนของครู

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยนั้นต้องประกอบด้วยการบริหารหลักสูตรซึ่งต้องมีความหลากหลาย ให้อิสระในการเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความถนัด ตามความสนใจ ตลอดจนครูทุกคนต้องสอดแทรกการส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักประชาธิปไตยในทุกรายวิชา

สรุปได้ว่า การส่งเสริมประชาธิปไตย หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยตามหลักเสรีภาพหลักความเสมอภาคและหลักการยึดเสียงข้างมาก

5. งานวินัยนักเรียนและงานระดับชั้น

5.1 งานวินัยนักเรียน

เนื่องจากปัญหาทางวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา นับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทะเลาะวิวาท ก้าวร้าว แสดงความรักในทางชู้สาวและมีความคิดที่จะต่อต้านระเบียบข้อบังคับอยู่เสมอ จำเริญ โลงเงิน (2549 : 2) คังนั้นการแก้ไขปัญหาทางด้านวินัยของนักเรียนจึงเป็นภาระหน้าที่ของโรงเรียนจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขและพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป

5.2 ความหมายของวินัย

จำเริญ โสเงิน(2549 : 4) กล่าวว่าวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ ข้อบังคับที่วางไว้ซึ่งสอดคล้อง กับความเห็นของธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2534 : 27) ที่กล่าวว่า วินัย หมายถึง กฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือมาตรการทั้งภายนอกและภายในที่กำหนดขึ้นให้นักเรียนปฏิบัติตาม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบ เรียบร้อยในโรงเรียน

สำหรับจรรยา ชัยยะ (2548 : 39) กล่าวว่า วินัย เป็นความสามารถในการบังคับตนเอง ให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยที่ตนเองเห็นความสำคัญและมีความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ นั้น ๆ ว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม มิใช่ปฏิบัติตามระเบียบเพราะกลัวถูกลงโทษ ถูกตำหนิติเตียน ซึ่งสอดคล้องกับ สนิท บุญเจริญ (2545 : 10) มีความเห็นว่า วินัยในโรงเรียน น่าจะครอบคลุมถึงการที่นักเรียนรู้จักควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมอันดีงาม เพื่อความสุขของตนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ดังนี้

1. ผู้มีวินัยในตนเองต้องมีความตรงต่อเวลาและหน้าที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
2. การขาดระเบียบวินัยทำให้เกิดผลเสียแก่งานและตนเอง

นอกจากนี้เสนอ สุวรรณวงศ์ (อ้างในดำรง ประเสริฐกุล, 2542 : 214) กล่าวว่า วินัย หมายถึงกระบวนการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยอาศัยระเบียบข้อบังคับซึ่ง โรงเรียนกำหนดขึ้นหรือนักเรียนร่วมกับทาง โรงเรียนกำหนดขึ้น เพื่อยึดถือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ และมองเห็นคุณค่าจากการปฏิบัติ

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นจะเห็นว่างานวินัยนักเรียน หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักปกครองตนเอง โดยปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ด้วยความตระหนักในคุณค่าของระเบียบและกฎเกณฑ์นั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นวินัยในตนเอง ที่โรงเรียน จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน

5.2 ความสำคัญของวินัยนักเรียน

วินัยมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคม โดยส่วนรวมผู้ที่มีวินัยจะสามารถ ควบคุมตนเอง รู้จักรับผิดชอบ เคารพในสิทธิผู้อื่นสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ดังที่ ใจจริง บุญเรืองรอด (2540 : 117) กล่าวว่า วินัยเป็นเครื่องมือสำหรับครู – อาจารย์ในการควบคุม ความประพฤติของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน พร้อมทั้งความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศ ในโรงเรียนทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ การปลูกฝัง ความมีระเบียบวินัย จะช่วยให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคมได้ดังนี้

1. ช่วยประหยัดเวลาและทำงานได้สำเร็จเรียบร้อย
2. ช่วยให้นักเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ตรงต่อเวลาและหน้าที่
3. ทำให้เกิดความสามัคคีและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

4. ทำให้เกิดประโยชน์ต่องานและตนเอง

จากความสำคัญของวินัยที่กล่าวมา จะเห็นว่าวินัยมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนา นักเรียนให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ

5.3 ประเภทของวินัย

ศูนย์พัฒนาความประพฤตินักเรียน นักศึกษา คลองจั่น กรุงเทพฯ ฯ (ม.ป.ป., : 13) ได้แบ่งวินัยออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วินัยสำหรับตนเอง (Self discipline) เป็นวินัยที่เราสร้างขึ้นเพื่อบังคับตนเอง มีผลดีหลายประการ เช่น การบังคับตนเองให้เกิดกำลังใจจะปฏิบัติในสิ่งที่ตนปรารถนาและปฏิบัติตามระเบียบที่ตนมีหน้าที่อยู่โดยไม่มีใครบังคับ ทำงานเสร็จเรียบร้อยตามเวลาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ตั้งใจ ขยันทำงาน ไม่คิดเอาเปรียบหมู่คณะทำให้สังคมยอมรับและนิยมยกย่องเป็นต้น

2. วินัยสำหรับหมู่คณะ (External authority discipline) เป็นวินัยที่ออกมาจากอำนาจภายนอกเช่น การออกกฎข้อบังคับ การแต่งกายเป็นต้น วินัยสำหรับหมู่คณะมีประโยชน์ในแง่ส่วนรวม เช่น ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน รู้จักดำเนินงานอย่างได้ผลต่อส่วนรวมหรือควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความต้องการของหมู่คณะ ส่วนหน่วยสารวัตรนักเรียนศูนย์คลองจั่น กรุงเทพฯ ฯ (ม.ป.ป. : 23-24) ได้กำหนดว่านักเรียน นักศึกษาควรยึดถือการมีวินัย 3 ทางดังนี้

1. การมีวินัยในตนเอง คือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับแต่ละบุคคล วินัยในตนเองที่พึงมี คือ

- 1.1 ความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
- 1.2 ความขยันหมั่นเพียร อดทนต่อการเรียน การทำงานในทางที่ดี
- 1.3 การประหยัดเป็นการใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของตน
- 1.4 การรักษาเวลาเป็นลักษณะของการตรงต่อเวลาและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 1.5 รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น
- 1.6 รักการเรียนพยายามขวนขวายศึกษาค้นคว้าเพราะความรู้จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
- 1.7 ยึดมั่นในวัฒนธรรมไทยเป็นการสืบต่อวัฒนธรรมของชาติให้ดำรงอยู่สืบไป

2. วินัยในสังคม คือวินัยที่พึงปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างเรียบร้อย มีดังนี้

- 2.1 เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง

- 2.2 รักษาธารณะสมบัติเพราะเป็นสมบัติของคนทุกคน
- 2.3 มีความสามัคคีเป็นการร่วมมือร่วมใจในการเรียนและการทำงาน
3. วินัยต่อชาติ เป็นการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองและปฏิบัติตนให้เกิดวินัยต่อชาติ ดังนี้

- 3.1 ความเสียสละ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 3.2 รักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อให้ดำรงอยู่กับชาติต่อไป
- 3.3 เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

จากประเภทของวินัย ถ้าในสังคมแต่ละแห่งสมาชิกแต่ละคนมีวินัยในตนเองควบคุมตนเองไม่ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้เกิดวินัยในหมู่คณะหรือสังคม ทำให้สังคมนั้น ๆ มีแต่ความสงบสุข

5.4 ลักษณะวินัยที่ดี

วินัยมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน การสร้างวินัยที่ดีแก่นักเรียน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของนักเรียน ศูนย์พัฒนาความประพฤตินักเรียน นักศึกษา คลองจั่น กรุงเทพฯ ฯ (ม.ป.ป., : 13) ได้กำหนดลักษณะวินัยที่ดี มีดังนี้

1. ต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติ
2. ต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับทุกหมู่คณะ
3. รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเองแลผู้อื่น
4. มีความเคารพซึ่งกันและกัน
5. ส่งเสริมให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
6. คำนึงถึงความเป็นระเบียบ ศีลธรรม และวัฒนธรรม
7. มีความเป็นประชาธิปไตย
8. ส่งผลดีในแง่การเรียนการสอน

สรุปว่า วินัยที่ดีนั้นจะต้องส่งเสริมให้คนมีวินัยในตนเอง ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของผู้ปฏิบัติและจะส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมนั้นตลอดไป

5.5 งานระดับชั้น

การจัดองค์กรการบริหารงานปกครองนักเรียน จะต้องคำนึงถึงแนวนโยบายของโรงเรียนเพื่อการดูแลงานด้านนี้ให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและครอบคลุมทั่วถึง การจัดองค์กรแบบระดับชั้นมีข้อดี คือ นักเรียนในแต่ละระดับจะมีวัยใกล้เคียงกัน มีความสนใจและมีพฤติกรรมที่คล้ายกันครูสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถจัดครูที่สอนในระดับชั้นนั้น ๆ เป็นครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้ ซึ่งจะทำให้ครูและนักเรียนได้

มีความใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกัน สามารถให้คำปรึกษาป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนและด้านส่วนตัวที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ(2543: 29) ได้ให้ความหมายของการจัดองค์กรปกครองนักเรียนแบบระดับชั้นว่า เป็นการจัดองค์กรโดยแบ่งนักเรียนตามระดับชั้นที่กำลังศึกษาอยู่ เช่น ระดับชั้นม.1 ม.2 ไปจนถึงระดับชั้น ม.6 ในแต่ละระดับชั้นจะแบ่งห้องเรียนมีครูที่ปรึกษาคอยดูแลเอาใจใส่นักเรียนในห้องเรียนแต่ละห้อง 1-2 คน มีการเลือกครูที่สอนอยู่ในระดับนั้น ๆ เป็นหัวหน้าระดับ มีการเลือกตั้งคณะกรรมการในแต่ละระดับชั้นเพื่อทำหน้าที่บริหารให้ดำเนินลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากนี้ทาง โรงเรียนเบญจมินทร์(2551 : 21)ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง คือผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนฝ่ายปกครองหัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการฝ่ายปกครอง คณะกรรมการระดับชั้น คณะกรรมการนักเรียนไว้ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียน

ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ได้กำหนดลักษณะงาน โดยทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหารสถานศึกษาอย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นงานที่มีลักษณะเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงานและการควบคุม การนิเทศ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลงานด้านวิชาการ การปกครอง ชุรการ หรือบริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชนและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งแยกรายละเอียดได้คือ

1. งานควบคุมและป้องกันความประพฤติของบุคลากร ดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันความประพฤติของบุคลากร ให้เป็นผู้มีคุณสมบัติพึงประสงค์ของทางราชการและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นในเรื่อง ต่อไปนี้

1.1 การจัดหาและรวบรวมระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการที่เกี่ยวกับความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษา

1.2 การจัดทำระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาขึ้น โดยเฉพาะให้สอดคล้องกับระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

1.3 การเผยแพร่ระเบียบข้อบังคับของทางราชการและระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกันทั้งบุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.4 การดำเนินงานให้ระเบียบข้อบังคับของทางราชการและระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษามีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง

2. งานส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากร ในสถานศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

2.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษาหรือให้ความร่วมมือแก่หน่วยราชการ หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจและบุคคล

2.2 การจัดหาและการรวบรวมเอกสารที่มีคุณค่าในด้านการส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัย พร้อมทั้งการสร้างเหตุจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ศึกษาหาความรู้จากเอกสารและนำไปใช้ให้เกิดผล

2.3 การให้เกียรติยศชื่อเสียงและคำยกย่องสรรเสริญแก่บุคลากรผู้ประพฤติดีมีระเบียบวินัยเพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป

3. งานแก้ไขพฤติกรรมและระเบียบวินัยของบุคลากร ดำเนินงานเพื่อแก้ไขความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

3.1 กำรวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุอันเป็นที่มาของความประพฤติที่ไม่พึงประสงค์ของบุคลากรในสถานศึกษา

3.2 การขอความร่วมมือให้ความร่วมมือแก่หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขความประพฤติและระเบียบของบุคลากรในสถานศึกษา

3.3 การกำหนดมาตรการและวิธีการเพื่อการแก้ไขความประพฤติ ระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษาโดยไม่ขัดระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

3.4 การดำเนินงานในมาตรการและวิธีการในการแก้ไขความประพฤติ ระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษา มีผลบังคับใช้อย่างแท้จริงและเป็นไปด้วยความยุติธรรม

4. งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากกรมสามัญศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

4.1 วางแผนเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนให้สนองตอบเจตนารมณ์ของหลักสูตร นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

4.2 จัดให้มีการอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

4.3 ปกครองดูแลให้ความอบอุ่นและปลอดภัยแก่นักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน

4.4 ให้คำแนะนำในด้านความประพฤติของนักเรียนให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและระเบียบประเพณีที่ตนสังกัดอยู่

4.5 วางแผนควบคุมและแก้ปัญหาการมาโรงเรียนของนักเรียน

4.6 วิเคราะห์และวิจัยของนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคล โดยประสานงานกับฝ่ายแนะแนวให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามอัธยาศัย

4.7 ประสานงานกับฝ่ายแนะแนวเพื่อวางแผนติดตามผลนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วเพื่อปรับปรุงงานด้านการปกครองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- 4.8 วางแผนและจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการปกครองให้เป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาป้องกันแก้ปัญหาความประพฤตินักเรียน
- 4.9 วางแผนดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับงานปกครองร่วมกับคณะกรรมการและประสานงานกับผู้บริหาร โรงเรียน โดยสม่ำเสมอ
- 4.10 ประสานงานกับผกครองและร่วมกันแก้ปัญหาของนักเรียน
- 4.11 ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย
5. หัวหน้าระดับชั้น มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้
  - 5.1 ทำหน้าที่เป็นกรรมการบริหารฝ่ายปกครอง
  - 5.2 ดำเนินงานปกครองนักเรียนในระดับที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่วางไว้
  - 5.3 ติดต่อประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนในระดับที่รับผิดชอบ
  - 5.4 ดูแลสวัสดิการของนักเรียน
  - 5.5 ควบคุมดูแลเกี่ยวกับความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน หาทางป้องกันมิให้นักเรียนประพฤดิหรือกระทำผิดระเบียบของ โรงเรียน
  - 5.6 แนะนำ ตักเตือน และติดตามนักเรียนในระดับชั้นให้ทั่วถึง
  - 5.7 จัดประชุมปรึกษาหารือกับครูในระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อเตรียมการปฏิบัติงานของระดับชั้นและแก้ไขปัญหาด่าง ๆ
  - 5.8 ประเมินผลการปฏิบัติงานครู อาจารย์ในระดับ
  - 5.9 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
6. อาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น
  - 6.1 จัดทำบัญชีรายชื่อ่นักเรียนภายในชั้น โดยตรวจสอบให้ถูกต้องตรงกับทะเบียนของโรงเรียน
  - 6.2 ทำหน้าที่เป็นครูเวรประจำสัปดาห์
  - 6.3 ชี้แจงเรื่องระเบียบวินัยต่าง ๆ ของโรงเรียนให้นักเรียนทราบอย่างแจ่มชัด
  - 6.4 อบรม แนะนำ ตักเตือนนักเรียน ดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ขัดสนให้ได้รับทุนการศึกษา
  - 6.5 เสนอโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและ โรงเรียน
  - 6.7 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย
7. คณะกรรมการฝ่ายปกครอง

เป็นที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะเพื่อกำหนด เป็นนโยบายในการป้องกันแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนและให้ข้อมูลเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่ง การของผู้บริหารโรงเรียน

8. คณะกรรมการระดับชั้น

8.1 ให้ความร่วมมือทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานปกครองนักเรียนในระดับชั้นที่ รับผิดชอบ

8.2 เป็นที่ปรึกษาให้หัวหน้าระดับในเรื่องการวางแผนเพื่อป้องกันแก้ไขและพัฒนา พฤติกรรมนักเรียนในระดับ

9. คณะกรรมการนักเรียน

9.1 ให้ความช่วยเหลือดูแลนักเรียนตนเองในบางโอกาส

9.2 มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียน

9.3 ประสานงานกับครูที่ปรึกษา หัวหน้าระดับและฝ่ายบริหาร เพื่อป้องกันแก้ไข ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนส่วนใหญ่

จึงสรุปได้ว่า งานวินัยนักเรียนและงานระดับชั้น หมายถึง เครื่องมือสำหรับครูในการ ควบคุมความประพฤติของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการ ดูแลและควบคุมนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีวินัยในการอยู่กับสังคมส่วนรวม

6. การประเมินผลงานปกครอง

สำหรับการประเมินผลงานปกครองนั้น เป็นขั้นตอนสุดท้ายสุดท้ายที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้ เพราะผลสำเร็จของงานปกครองจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่นั้น โรงเรียนเอกชน ในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ได้พิจารณาความสำเร็จจากการให้ความร่วมมือ ร่วมใจทำงาน ทุกฝ่าย ได้แก่ผู้บริหาร ครู – อาจารย์ นักเรียนผู้ปกครองและชุมชน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในทางที่ดีของนักเรียนแต่ละคนดีขึ้นหรือไม่ ฝ่ายปกครองได้จัดผู้รับแสดงความคิดเห็นจาก ครู - อาจารย์และนักเรียนตลอดจนผู้ปกครองซึ่งในการประเมินผลงานปกครองนั้น คณะกรรมการ นักเรียนและคณะกรรมการฝ่ายปกครองได้ร่วมมือกันประเมินผลงานและรายงานการปกครอง นักเรียนให้ผู้ปกครองทราบข้อเท็จจริง ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการปกครองนักเรียน ตลอดจนได้นำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนางานปกครองของโรงเรียนให้ดีขึ้น ต่อ ๆ ไป โรงเรียนเบญจมินทร์ (2550 : 14)

ส่วนการประเมินผล ฌฐพล เงินใส (2551:40)ได้สรุปความหมายการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การวิเคราะห์ตรวจสอบความก้าวหน้าและความสัมฤทธิ์ของโครงการเป็น

กระบวนการที่บ่งชี้ถึงคุณค่า ทำให้ทราบว่าเมื่อดำเนินการไปแล้วได้ผลตามวัตถุประสงค์เพียงใด เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้นำเป็นสารสนเทศประกอบการพิจารณาตัดสินใจแบ่งประเภทของการประเมิน ตามเกณฑ์ 4 เกณฑ์ คือ

1. แบ่งตามลำดับเวลาการบริหาร โครงการ ได้แก่ การประเมินเป็น 3 ประเภท คือ
  - 1.1 การประเมินก่อนเริ่มงานหรือก่อนนำงานมาปฏิบัติอยู่ในขั้นตอนของการวางแผน
  - 1.2 การประเมินขณะดำเนินการ เพื่อศึกษาความก้าวหน้า
  - 1.3 การประเมินหลังการดำเนินการ เป็นการประเมินผลการสรุป
2. แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน
  - 2.1 ประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เพื่อตรวจสอบ ควบคุม กำกับ ดูแล
  - 2.2 การประเมินผลสรุป ประเมินตอนสิ้นสุดโครงการ
3. แบ่งตามสิ่งที่ถูกประเมิน
  - 3.1 การประเมินบริบทหรือภาวะแวดล้อม
  - 3.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น
  - 3.3 ประเมินกระบวนการ
  - 3.4 ประเมินผลผลิต
4. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน
  - 4.1 การประเมินที่ยึดเป้าหมาย
  - 4.2 การประเมินที่เป็นอิสระจากเป้าหมาย

ดังนั้น การประเมินผลงานปกครองนักเรียนนั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญมากประการหนึ่งที่โรงเรียนเบญจมินทร์ (2551 : 18) ได้เสนอหลักการประเมินงานปกครองนักเรียนไว้ดังนี้

1. ควรประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและเป้าหมายหรือไม่
2. ควรประเมินนักเรียนและผู้ปกครองว่า มีความเห็นต่องานด้านกิจกรรมนักเรียนอย่างไร
3. ควรประเมินค่าใช้จ่ายแต่ละกิจกรรมเป็นอย่างไร เพียงพอหรือไม่
4. ควรประเมินการใช้จ่ายเงินและเวลาที่ใช้ในงานกิจกรรมนักเรียนได้ผลคุ้มค่าหรือไม่
5. กิจกรรมใดที่ยังมีปัญหาและควรปรับปรุงงานเสียใหม่ ต้องได้รับความช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่ให้มากขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การประเมินผลการปกครองมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะได้ทราบ การดำเนินงานที่ผ่านมามีบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง จะได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าการประเมินผลงานปกครอง หมายถึง การวิเคราะห์ตรวจสอบความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนเบญจมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

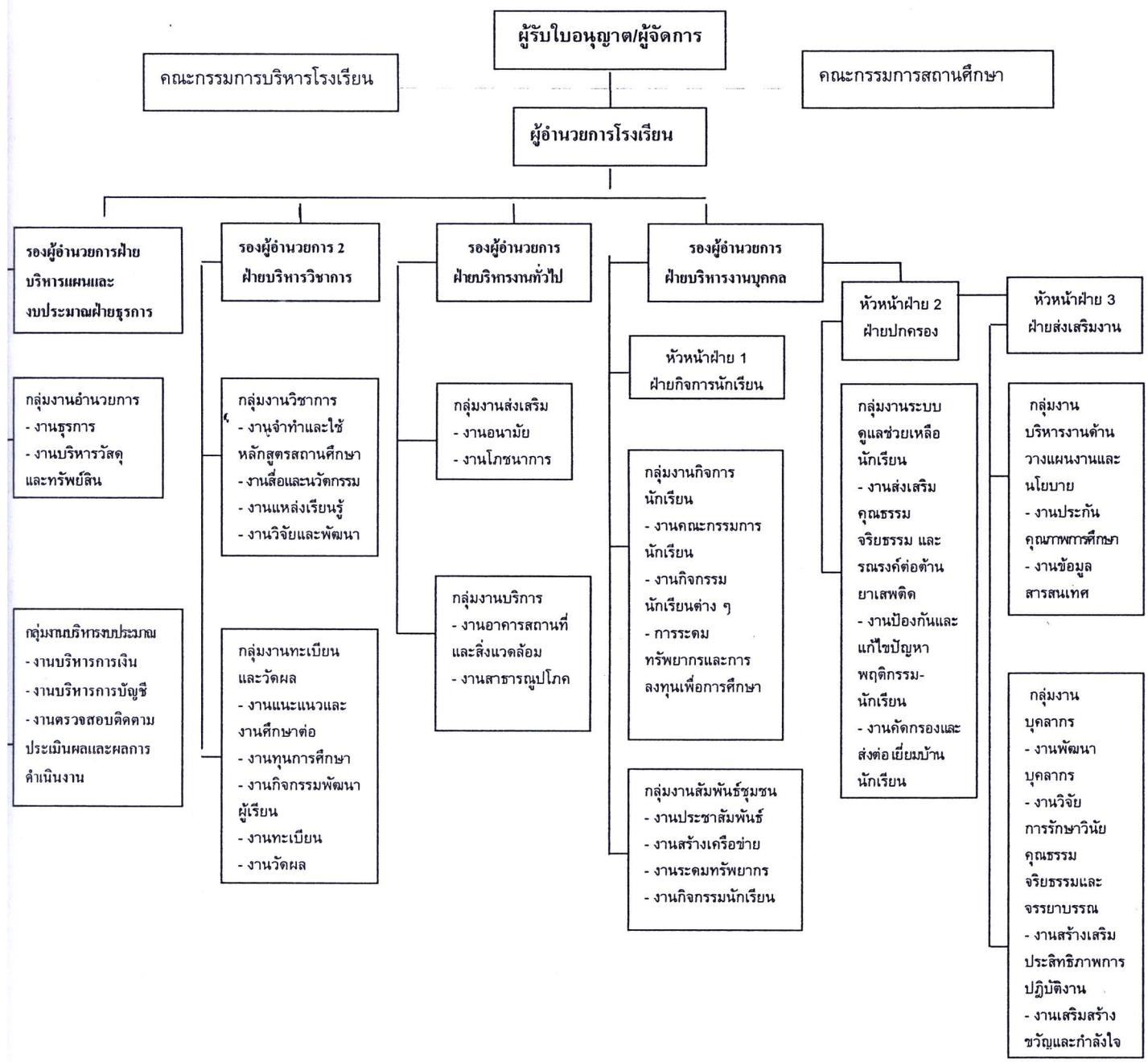
ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนเบญจมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

โรงเรียนเบญจมินทร์ ตั้งอยู่ในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน คือ นายอาษา บุญสูง เป็นผู้รับใบอนุญาต มีนายศราธร ธาระวานิช เป็นผู้จัดการ และมี ว่าที่ร้อยตรี ชุมพล ศักดิ์สาคร เป็นผู้อำนวยการ พร้อมกันนี้มีรองผู้อำนวยการ 4 คน เปิดสอนระดับปฐมวัยถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีบุคลากรครูจำนวนทั้งสิ้น 150 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกปฐมวัยและแผนกสามัญ ครูแผนกปฐมวัยมีจำนวน 55 คน ครูแผนกสามัญมีจำนวน 95 คน (เป็นครูชาย 12 คน เป็นครูหญิง 83 คน) และมีนักเรียนทั้งสิ้น 1,863 คน แบ่งออกเป็นระดับดังนี้ ระดับปฐมวัย 251 คน ระดับประถมศึกษา 580 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 596 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 436 คน ดังนี้

ลำดับ	ระดับชั้น	นักเรียนชาย	นักเรียนหญิง	ยอดรวม
1	ประถมศึกษาปีที่ 1	43	44	87
2	ประถมศึกษาปีที่ 2	40	47	87
3	ประถมศึกษาปีที่ 3	48	40	88
4	ประถมศึกษาปีที่ 4	41	41	82
5	ประถมศึกษาปีที่ 5	53	54	107
6	ประถมศึกษาปีที่ 6	60	50	110
7	มัธยมศึกษาปีที่ 1	81	73	154
8	มัธยมศึกษาปีที่ 2	86	100	186
9	มัธยมศึกษาปีที่ 3.	105	109	214

ลำดับ	ระดับชั้น	นักเรียนชาย	นักเรียนหญิง	ยอดรวม
10	มัธยมศึกษาปีที่ 4	69	109	178
11	มัธยมศึกษาปีที่ 5	68	91	159
12	มัธยมศึกษาปีที่ 6	67	93	160
13	อนุบาล 1	43	29	72
14	อนุบาล 2	40	50	90
15	อนุบาล 3	34	55	89
	รวม	878	985	1,863

ดังนั้น โรงเรียนเบญจมินทร์ จึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แบ่งการบริหารงานหลักที่ต้องปฏิบัติอยู่ 4 ฝ่าย 6 งาน ดังนี้

ภาพที่ 2.5 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเบญจมินทร์
 ที่มา : สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2

โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเบญจมินทร์ ในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนเบญจมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน โดยได้แบ่งการบริหารงานหลักที่ต้องปฏิบัติอยู่ 11 กลุ่มงาน ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มบริหารงบประมาณ ดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้
  - 1.1 งานบริหารการเงิน
  - 1.2 งานบริหารการบัญชี
  - 1.3 งานตรวจสอบติดตามประเมินผลและผลการดำเนินงาน
2. กลุ่มงานอำนวยการ
  - 2.1 งานธุรการ
  - 2.2 งานบริหารพัสดุและสินทรัพย์
3. กลุ่มงานบริหารวิชาการ
  - 3.1 งานจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.2 งานสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อ
  - 3.3 งานแหล่งเรียนรู้
  - 3.4 งานวิจัยและพัฒนา
4. กลุ่มงานทะเบียนและวัดผล
  - 4.1 งานแนะแนวและงานศึกษาต่อ
  - 4.2 งานทุนการศึกษา
  - 4.3 งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
  - 4.4 งานทะเบียน
  - 4.5 งานวัดผล
5. กลุ่มงานบริหารงานทั่วไป
  - 5.1 งานส่งเสริม
  - 5.2 งานอนามัย
  - 5.3 งานโภชนาการ
6. กลุ่มงานบริการ
  - 6.1 งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - 6.2 งานสาธารณูปโภค

7. กลุ่มงานบริหารบุคคล
  - 7.1 งานพัฒนาบุคลากร
  - 7.2 งานวิจัย การรักษาวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ
  - 7.3 งานสร้างเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
  - 7.4 งานเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ
8. กลุ่มงานกิจการนักเรียน
  - 8.1 งานคณะกรรมการนักเรียน
  - 8.2 งานกิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ
  - 8.3 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
9. กลุ่มงานสัมพันธ์ชุมชน
  - 9.1 งานประชาสัมพันธ์
  - 9.2 งานสร้างเครือข่าย
  - 9.3 งานระดมทรัพยากร
  - 9.4 งานกิจกรรมนักเรียน
10. กลุ่มงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 10.1 งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลต่อต้านยาเสพติด
  - 10.2 งานป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรม
  - 10.3 งานคัดกรองนักเรียน ส่งต่อ เข้มบ้านนักเรียน
11. กลุ่มงานส่งเสริม
  - 11.1 งานแผนงานและนโยบาย
  - 11.2 งานประกันคุณภาพการศึกษา
  - 11.3 งานข้อมูลสารสนเทศ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แผนการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนเบญจมินทร์ ในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 สามารถแยกย่อยกลุ่มงานออกเป็นส่วน ๆ และแบ่งหน้าที่ให้บุคลากรแต่ละคน แต่ละกลุ่มงาน ใ้รับผิดชอบในการลงมือปฏิบัติโดยที่ผู้บริหารเป็นผู้กำกับติดตามประเมินผล ส่วนงานปกครองนักเรียนโรงเรียนเบญจมินทร์อยู่ส่วนของกลุ่มงานบริหารงานบุคคล (7.1-10.3)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้รวบรวมผลการศึกษาที่เกี่ยวกับงานปกครองนักเรียน ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้ พูนชัย มหาวงศนันท์ (2540 : 51) ได้ศึกษาความต้องการของนักเรียน โรงเรียนบ้านดงเจนวิทยาคม ในการมีส่วนร่วมงานปกครองนักเรียน พบว่านักเรียนโรงเรียนบ้านดงเจนวิทยาคม ต้องการ ครู - อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ควรให้นักเรียนได้ชี้แจงเหตุผลในการทำผิด ครู - อาจารย์ ควรรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีการยกย่องชมเชยนักเรียน การตกแต่งบริเวณโรงเรียน ให้สะอาดสวยงาม ร่มรื่น จะมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีวินัยในตนเองได้ ส่วนที่นักเรียนไม่เห็นด้วย คือเรื่อง กฎระเบียบต่าง ๆ ที่โรงเรียนกำหนดนักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วม การลงโทษด้วยการเขียนดี และลงโทษนักเรียนด้วยความโกรธ ครู - อาจารย์ใช้อารมณ์ ส่วนการลงโทษนักเรียนด้วยการย้าย โรงเรียนถ้าไม่จำเป็นไม่ควรย้ายนักเรียนออกจากโรงเรียนนอกจากกรณีที่ร้ายแรง

มหศักดิ์ ร่วมรักษ์ (2541 : 118-120) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนางานปกครองนักเรียน นักศึกษา โรงเรียนลำปางเทคโนโลยีสืบ พบว่า แนวทางการพัฒนางานปกครองนักเรียน นักศึกษา โรงเรียนลำปางเทคโนโลยีสืบ ทั้ง 5 งาน คือ งานพฤติกรรมทั่วไป งานระเบียบวินัยนักเรียนมาสาย - ขาดเรียนงานพัฒนาค่านิยมและจริยธรรม และงานป้องกันการประพฤติดิกระเบียบบวินัย ครู นักเรียน นักศึกษามีความคิดเห็นดังนี้ คือ ควรส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีงาม ควรส่งเสริมวินัยที่ดีงาม ควรส่งเสริมการมาเรียนให้สม่ำเสมอ ควรแก้ไขค่านิยมและจริยธรรมที่ไม่เหมาะสมควรปฏิบัติงาน ให้มีความสอดคล้องเป็นแนวเดียวกัน ควรระบุงบขอบเขตงานให้ชัดเจน ควรมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับตำแหน่งต่าง ๆ ควรแบ่งงานเพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน ควรกำหนดรายการที่ต้องปฏิบัติโดยลำดับก่อนหลัง ควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียน นักศึกษาสม่ำเสมอและ ควรปรับปรุงคุณภาพของงาน

จรัญ นิลพลับ (2541 : 151-152) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนางานปกครองนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ พบว่า งานปกครองนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เชียงใหม่ ในแต่ละด้านและรวมทุกด้าน มีการปฏิบัติปานกลาง ส่วนแนวทางในการพัฒนางานปกครองนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ มีการพัฒนาในเรื่องของ การวางแผน โครงการกิจกรรมต่าง ๆ การกำหนดหน้าที่บุคลากรรับผิดชอบ ปฏิทินปฏิบัติงานครู กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของฝ่ายปกครอง ส่วนงานพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขในกิจกรรมต่าง ๆ การให้คำแนะนำเฉพาะครู คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกครั้ง ครู อาจารย์และนักเรียนให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานด้านการปกครองนักเรียน สรุปได้ว่า งานปกครองนักเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ต้องพิจารณาจากการให้ความร่วมมือร่วมใจทำงานของทุกฝ่ายได้แก่ คณะครู

อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน การรายงานผลการปกครองนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ ทำให้เกิดผลประโยชน์มาก จะทำให้ผู้ปกครองนักเรียนได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิธีการปกครอง ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการปกครองนักเรียน อีกทั้ง การประเมินผลงานปกครองนักเรียน ยังมีประโยชน์ต่อรายงานปกครองนักเรียน โดยตรง ซึ่งฝ่ายปกครองสามารถนำผลจากการประเมินที่ได้ปรับปรุงและพัฒนางานปกครองนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นในปีต่อไปได้

ชูศักดิ์ ทองนาค (2542 : 32-35) ได้ศึกษาการปรับปรุงงานปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า งานทั้ง 4 ด้าน คือ งานพฤติกรรมทั่วไป พบว่าครูส่วนใหญ่ยกย่องชมเชย ส่งเสริม พฤติกรรมที่ดีของนักเรียน มีการแนะนำสั่งสอนเกี่ยวกับการประพฤติ ใช้วิธีการลงโทษ โดยการทำทัณฑ์บน เขียนตี เมื่อมีการประพฤติดีหลาย ๆ ครั้ง และควรมีการกำกับ ติดตาม ดูแลและสังเกตพฤติกรรมหลังจากการลงโทษ งานระเบียบวินัยพบว่าการจัดทำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ควรจัดทำ โดยคณะกรรมการ โรงเรียนและฝ่ายปกครองจะเป็นผู้ควบคุมและลงโทษนักเรียนที่กระทำผิด งานมาสายและขาดเรียนพบว่า ครูควรตัดเตือนนักเรียนที่มีพฤติกรรมดังกล่าว โดยขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง และมีการลงโทษเพื่อให้เลิกพฤติกรรมซ้ำซ้อน ส่วนงานป้องกันและแก้การประพฤติดีระเบียบวินัย ครูควรดูแลตัดเตือนนักเรียนเป็นประจำ โดยมีการประชุมชี้แจงให้นักเรียนผู้ปกครองรับทราบถึงกฎ ระเบียบ และบทลงโทษ ส่วนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรสอดแทรกกิจกรรมการส่งเสริมความมีระเบียบวินัย และสิ่งสำคัญครูควรทำเป็นแบบอย่างที่ดี

เกษม ดวงงาม (2542 : 79-82) ได้ศึกษาการบริหารงานปกครองนักเรียนหลากหลายชนเผ่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า ความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนางานปกครองนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน ในแต่ละด้านคือ ด้านการวางแผนคณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน เห็นว่าการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ ควรให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและทำแผนงานร่วมกัน ในส่วนของเรือนนอนมีการให้นักเรียนร่วมกันจัดเรือนนอนและบริเวณเรือนนอนให้สะอาด ระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ถูกสุขลักษณะ

เดช สุธรรมปวง (2542 : 53-57) ได้ศึกษาการบริหารงานปกครองนักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การปฏิบัติงานไม่ได้ปฏิบัติตามที่ได้วางแผนไว้ ครูเรือนนอนขาดการเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดการอบรม คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่มีคณะกรรมการสอบสวนลงโทษนักเรียน ครูไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา พฤติกรรมไม่เหมาะสมของนักเรียนจริงจัง

เจริญ กาละ (2542 : 68-69) ได้ศึกษาการบริหารงานปกครองนักเรียนในโรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคมจังหวัดพะเยา พบว่า ครู – อาจารย์ นักเรียน โรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคมมีความคิดเห็นที่ว่าทางฝ่ายปกครองได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือนักเรียนซึ่งเป็นกฎ ระเบียบข้อบังคับของ

โรงเรียนแจกจ่ายให้กับคณะครู นักเรียนและผู้ปกครองทุกคน รับทราบและถือเป็นแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันการบริหารงานปกครองนักเรียนได้ปฏิบัติในรูปของคณะกรรมการฝ่ายปกครองไม่ได้มอบหมายให้ครูคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว การแก้ไขปัญหาความประพฤตินักเรียน ได้ร่วมกับครูที่ปรึกษา หัวหน้าระดับ และผู้ปกครองนักเรียน ครูที่ปรึกษา ได้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลนักเรียนเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด รวมทั้งอบรมคุณธรรม จริยธรรมทุกวันในคาบโฮมรูม จัดให้มีการยกย่อง ชมเชยนักเรียนที่ได้กระทำคุณงามความดีให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนทั่วไป และในส่วนที่ฝ่ายปกครองควรกระทำอย่างยิ่งคือ การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของทางโรงเรียน สม่่าเสมอ และการจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมทุกปี รวมถึงการเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นประจำ ตลอดจนจนถึงให้เพื่อนนักเรียนเดียวกันให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน

สนธิ บุญเจริญ (2545 : 54-55) การปฏิบัติงานปกครองนักเรียนของโรงเรียน แม่เจดีย์วิทยาคม จังหวัดเชียงราย พบว่า ครูและนักเรียนโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคมส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายปกครองให้รับผิดชอบในการบริหารงานปกครองร่วมกับครูประจำชั้น จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ช่วยให้โรงเรียนมีความสุขเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ จัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักเรียนทุกสัปดาห์ ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ ให้นักเรียนมีส่วนในการกำหนดวิธีแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้นักเรียนรุ่นพี่ช่วยดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนรุ่นน้อง

ประสิทธิ์ ยิ่งสมัคร (2546 : 33-34) การปฏิบัติงานปกครองนักเรียนของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารได้แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบ ในการบริหารงานปกครองโรงเรียน นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อย่างสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตย กำหนดแนวทางในการลงโทษนักเรียนที่ทำผิดระเบียบวินัยไว้อย่างชัดเจน

เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ (2547 : 50-52) ได้ศึกษาการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า ในด้านสภาพแวดล้อมที่ปฏิบัติได้ โดยคณะกรรมการเห็นความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านปัจจัยปฏิบัติได้โดยโรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งและกำหนดบทบาทของคณะกรรมการ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่โรงเรียนไม่ได้รับสนับสนุนงบประมาณในการเยี่ยมบ้านของนักเรียนด้านกระบวนการปฏิบัติได้โดยครูที่ปรึกษาได้ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำการคัดกรองนักเรียน รวมทั้งมีการส่งเสริมนักเรียนปกติ และนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา ด้านผลผลิตปฏิบัติได้ดี โดยความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี นักเรียนได้รับการปกป้องและแก้ไขได้ดีขึ้น

รวมทั้งได้รับการส่งเสริม ให้แสดงออกตามสภาพของตนเอง และคณะกรรมการเห็นว่าโครงการที่ดำเนินอยู่ปฏิบัติได้ผลดี ด้านการรู้จักตนเองเป็นรายบุคคลและการคัดกรองปฏิบัติได้ เห็นว่าครูที่ปรึกษาได้ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อทำการคัดกรอง มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นบางครั้ง แต่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นที่เกี่ยวกับการตรวจสุขภาพจากครูที่ปรึกษาหรือโรงเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียนปฏิบัติได้ผลดี กิจกรรมโฮมรูมที่จัดเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน และครูที่ปรึกษาได้แนะนำนักเรียนรู้จักป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากบุคคลภายนอกและสังคมภายนอก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาปฏิบัติได้ผลดี โดยครูที่ปรึกษามีการประสานงานติดตามครูที่รับช่วง เพื่อดูแลแก้ไขนักเรียนที่ถูกส่งต่อเบาะด้านผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนปฏิบัติได้ผลดี โดยนักเรียนเห็นว่าโครงการนี้ปฏิบัติได้ผลเป็นอย่างดี มีประโยชน์สำหรับนักเรียน สมควรจะดำเนินต่อไป

ราตรี ตนเล็ก (2550 : 34-35) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวชิราลัย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวชิราลัย ผู้บริหารและครูผู้สอน ได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้บันทึกชีวประวัติของนักเรียนได้รายงานผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ได้จำแนกนักเรียนตามผลการเรียน มีกิจกรรมโฮมรูมได้ประชุมผู้ปกครอง จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง ประสานครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน ติดตามและประเมินการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการบันทึกการส่งต่อ ไปยังครูที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน

นิกร ทองทิพย์ (2550 : 52-53) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ พบว่า ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในความดูแล มีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) แต่นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาไทยไม่ได้ และไม่สามารถเยี่ยมบ้านนักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารมีการวางแผนในการคัดกรองนักเรียน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาและกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ แต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ชัดเจนจึงจัดกลุ่มได้ยาก มีการจัดกิจกรรม บันทึก รายงาน กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมในหอพัก และมีการประชุม ผู้ปกครอง แต่ขาดอุปกรณ์ในการพัฒนานักเรียนและครูไม่มีเวลาให้กับนักเรียน มีการมอบหมายงานหน้าที่ให้กับนักเรียนที่รับผิดชอบในห้องเรียน มีการจัดทำแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน แต่นักเรียนไม่ยอมรับการช่วยเหลือจากครู นอกจากนี้ได้มีการส่งต่อให้ฝ่ายปกครอง ครูพยาบาลได้ช่วยแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน แต่ครูหอนอนไม่ส่งต่อนักเรียนที่ป่วย

จากการศึกษาทั้งหมดที่นำเสนอข้างต้นสรุปได้ว่า ในการกระทำผิดระเบียบวินัยของนักเรียนนั้น ส่วนมากเป็นการกระทำผิดวินัยโดยทั่ว ๆ ไป ที่ไม่เสียหายต่อส่วนรวม เช่นการแต่งกาย

หรือการไว้ทรงผมผิดระเบียบมากกว่า การก้าวร้าวต่อครู การหนีเรียน ไม่ตรงต่อเวลา การหนีกลับบ้าน เป็นต้น ในการควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนให้มีระเบียบวินัยต้องรวมกันหลาย ๆ ฝ่าย โดยบุคลากรในโรงเรียนควรจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดีมีมนุษย์ที่ดี และพร้อมที่จะช่วยเหลือ แนะนำ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนตลอดเวลาและการปฏิบัติตนของครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี จึงเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน มีคุณภาพเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติต่อไป